

Power2UAMs

Τοπική Έκθεση: Πειραιάς

**Co-funded by
the European Union**

Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/συγγραφέων και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η χορηγός αρχή μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για αυτές.

Photo credit © UNHCR/Alfredo D'Amato

Το παρόν έγγραφο έχει συνταχθεί με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του προγράμματος που χρηματοδοτείται από την ΕΕ: Power to UAMs: Ensuring Equal Access, Participation, and Voice at the Local Level (Power2UAMs - αριθμός συμφωνίας επιχορήγησης 101190452 - CERV-2024-CHILD).

Το παρόν έγγραφο είναι μετάφραση του αγγλικού πρωτότυπου με τίτλο «Power2UAMs Local Report: Piraeus». Η μετάφραση δημιουργήθηκε με τη χρήση μηχανικής μετάφρασης και ελέγχθηκε από το GCR. Η ευθύνη για το περιεχόμενο παραμένει στους αρχικούς συντάκτες.

Συντάκτης

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (Ε.Σ.Π)

Ημερομηνία

2025

Περιεχόμενα

1. Συνοπτική παρουσίαση	2
2. Εισαγωγή στην τοπική έκθεση.....	4
3. Μεθοδολογία.....	4
4. Δευτερογενής Έρευνα (βιβλιογραφική έρευνα, έρευνα πηγών και λοιπών στοιχείων)	5
4.1. Διαδικασίες εισδοχής ασυνόδευτου ανηλίκου στο σύστημα προστασίας,Χαρτογράφηση θεσμικών καναλιών	5
4.1.1 Εξελίξεις στη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας	7
4.1.2 Διαθέσιμες μορφές στέγασης για ασυνόδευτους ανηλίκους..	7
4.1.3 Παραμονή σε Κέντρα Υποδοχής : Πριν την τοποθέτηση και μεταφορά σε εγκαταστάσεις μακροχρόνιας φιλοξενίας ανηλίκων (δομές)	9
4.1.4 Επιτροπεία.....	11
4.2 Χαρτογράφηση δικτύου υπηρεσιών: Σύστημα τοπικών οργανώσεων, ΜΚΟ, φορείς παροχής υπηρεσιών σε ασυνόδευτους ανηλίκους στον Πειραιά.....	12
4.2.1 Υπηρεσίες στέγασης συμπεριλαμβάνουσες την πλειονότητα των αναγκαίων παρεχόμενων υπηρεσιών παιδικής προστασίας	12
4.2.2. Πάροχοι υπηρεσιών στον Πειραιά - ΜΚΟ και φορείς συγκεκριμένων υπηρεσιών.....	12
4.2.3. Υπηρεσίες Εκπαίδευσης.....	13
I. Τυπική εκπαίδευση.....	13
II. Μη τυπική εκπαίδευση	14
4.2.4. Δημοτικές Αρχές (Δήμος Πειραιά / Κέντρο Ένταξης Μεταναστών):	15
5. Ποσοτικές και Ποιοτικές Περιλήψεις συνεντεύξεων ασυνόδευτων ανηλίκων.	15
5.1 Βασικές πληροφορίες ασυνόδευτων ανηλίκων	15
5.2.Αξιολόγηση Παρεχόμενων Υπηρεσιών στον Πειραιά από τους ασυνόδευτους ανηλίκους.....	16
5.3. Αλληλεπιδράσεις με τις αρχές επιβολής του νόμου: συνοριακές και αστυνομικές αρχές – Πλαίσιο Πειραιά.....	18
5.4. Ευρήματα για τις διακρίσεις και τη βία – Ασυνόδευτοι ανήλικοι στον Πειραιά	19

Επισκόπηση.....	19
I. Εμπειρίες στον Πειραιά	19
II. Εμπειρίες σε Κέντρα Υποδοχής στα νησιά πριν την μεταφορά στον Πειραιά	20
III. Ζητήματα κοινά και στα δύο πλαίσια διαμονής	20
5.5. Στέγαση και αστεγία – Στοιχεία από συνεντεύξεις με ασυνόδευτους ανηλίκους στον Πειραιά	21
6. Ποσοτικές και Ποιοτικές Περιλήψεις των συνεντεύξεων των ενδιαφερόμενων μερών	22
6.1 Βασικές πληροφορίες	22
6.2. Κυριότερες προκλήσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους όπως προσδιορίζονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη.....	23
6.3 Υπηρεσίες για ασυνόδευτους ανηλίκους στον Πειραιά: είδη και εκτίμηση επάρκειας από τα ενδιαφερόμενα μέρη	25
6.4 Θεσμικές προκλήσεις και προκλήσεις πολιτικής στην παροχή υπηρεσιών παραδείγματα καλών πρακτικών	26
6.5. Ευρήματα σχετικά με τις διακρίσεις, τη βία και την αλληλεπίδραση με τις αρχές επιβολής του νόμου: τις συνοριακές και αστυνομικές αρχές	28
7. Συστάσεις.....	29
8. Συμπέρασμα	31
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	32
Πίνακας 1 Βασικές πληροφορίες για τον γενικό πληθυσμό και τον πληθυσμό που προέρχεται από οικογένειες μεταναστών στη χώρα και την πόλη	32
Πίνακας 2. Χαρτογράφηση γλωσσών, θεσμικών οργάνων, υπηρεσιών και προσέγγισης ...	34
Πίνακας 3. Τομέας Υπηρεσιών, Βασικοί Πάροχοι και Αξιολόγηση της Επάρκειας από τα Ενδιαφερόμενα Μέρη (Πειραιάς)	35 Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

1. Συνοπτική παρουσίαση

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες στο πλαίσιο του έργου POWER2UAMs. Κύριος στόχος της έκθεσης είναι να διερευνήσει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο, εντοπίζοντας μη καλυπτόμενες ανάγκες και κενά στο σύστημα παροχής υπηρεσιών, καθώς και τον αντίκτυπο των ελλείψεων αυτών στην ομαλή ένταξή τους στην κοινότητα και στην άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Η έρευνα συνδυάζει έρευνα τεκμηρίωσης, χαρτογράφηση υπηρεσιών και φορέων, συνεντεύξεις με 10 Ασυνόδετους Ανήλικους (Α.Α) και 9 επαγγελματίες, μέλη ενδιαφερόμενων φορέων και οργανισμών στην πόλη της Πειραιά, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων, εκπαιδευτικών, συντονιστών δομών φιλοξενίας και έργων, επιτρόπων, δικηγόρων και δημοτικών υπαλλήλων.

Καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας τεκμηρίωσης, η οποία αποτελεί το πρώτο μέρος της παρούσας έκθεσης, επιχειρούμε να καταχωρίσουμε ορισμένες ευρύτερες πληροφορίες σχετικά με το θεσμικό – εθνικό και τοπικό σύστημα παροχής υπηρεσιών σε ασυνόδετους ανήλικους. Εστιάζουμε στη χαρτογράφηση των καναλιών εξυπηρέτησης στην πόλη του Πειραιά και προσπαθούμε να σκιαγραφήσουμε μια ρεαλιστική εικόνα του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί το σύστημα παροχής υπηρεσιών στην πόλη. Ταυτόχρονα, διερευνούμε τα κύρια κενά και τις δυσλειτουργίες του.

Στο δεύτερο μέρος, παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με ασυνόδετους ανήλικους και τους ενδιαφερόμενους φορείς σε δύο χωριστά υποκεφάλαια. Παρουσιάζουμε τις απαντήσεις των ΑΑ αναλύοντας τα ευρήματα σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες στην πόλη του Πειραιά και την αξιολόγησή τους μέσα από τα μάτια των παιδιών, την αλληλεπίδρασή τους με τις αρχές επιβολής του νόμου και τη συνοριακή αστυνομία, τις εμπειρίες τους σχετικά με τις διακρίσεις, τη βία, τη στέγαση και την έλλειψη στέγης. Οι απόψεις των παιδιών ήταν αποκαλυπτικές και αυθεντικές, σκιαγραφώντας τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στην τοπική κοινότητα.

Οι απόψεις και οι ιδέες των επαγγελματιών παρείχαν πληροφορίες σχετικά με τον προσδιορισμό των κύριων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι, τις θεσμικές προκλήσεις στην παροχή υπηρεσιών, καλές πρακτικές στην κοινωνική φροντίδα τους και την εμπειρία τους σχετικά με τις διακρίσεις και τις εμπειρίες βίας των παιδιών. Αξιολόγησαν επίσης την επάρκεια των υπηρεσιών στην πόλη του Πειραιά και μοιράστηκαν τις απόψεις τους σχετικά με την αλληλεπίδραση των ανηλίκων με την αστυνομία.

Τα κύρια πορίσματα καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι δημοτικές αρχές του Πειραιά, οι οποίες διαθέτουν αποφασιστική ικανότητα μόνο σε τοπικό επίπεδο, έχουν περιορισμένο μόνο ρόλο να διαδραματίσουν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών, δεδομένου ότι η αρμόδια αρχή και το σύστημα προστασίας των παιδιών τελούν υπό την ευθύνη και την αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης ενώ φαίνεται να μην υπάρχει ακόμα μια ολοκληρωμένη στρατηγική ένταξης για τα παιδιά.

Παρά τις θετικές νομικές εξελίξεις, οι προκλήσεις εξακολουθούν να υφίστανται με την πάροδο των ετών στους ίδιους τομείς προστασίας. (Περιορισμένη δυνατότητα στέγασης, κράτηση, συστημικοί φραγμοί στην εκπαίδευση, προκλήσεις στο σύστημα επιτροπείας).

Επιπλέον, η εθνική νομοθεσία δεν περιλαμβάνει υποστηρικτικές διατάξεις για τους ανηλικούς οι οποίοι ενηλικιώνονται. Η προστασία και η κοινωνικοοικονομική στήριξη αποσύρονται αμέσως. Ελλείπει μεταβατικών ρυθμίσεων για τους νεαρούς ενήλικες (δηλ. στρατηγική για την αποχώρηση από τη δομή φιλοξενίας, μεταβατική στέγαση, υλική ή άλλη στήριξη), οι ανήλικοι που φθάνουν στην ενηλικίωση αντιμετωπίζουν στεγαστική ανασφάλεια και κίνδυνο κοινωνικοοικονομικής περιθωριοποίησης, παρά τις έγκαιρες προστατευτικές παρεμβάσεις κατά την ανηλικότητα τους στο πλαίσιο του συστήματος στέγασης.

Κοινές εμπειρίες ασυνόδευτων ανηλικών που φιλοξενούνται στον Πειραιά φαίνεται να είναι, μεταξύ άλλων, οι επίμονες κοινωνικές και διαπροσωπικές διακρίσεις στην κοινότητα, η εχθρότητα και ο εκφοβισμός από τις αστυνομικές αρχές, η έλλειψη επαρκούς διαπολιτισμικής μεσολαβητικής υποστήριξης σε όλες τις δημόσιες τοπικές υπηρεσίες (σχολεία, νοσοκομεία, κέντρα νεολαίας), το άγχος για τη μελλοντική απασχολησιμότητα και τις συνθήκες διαβίωσης.

Σε αντίθεση με μια γενική εμπειρία θεσμικής παραμέλησης, γραφειοκρατίας και πολυπλοκότητας των διαδικασιών - σε εθνικό και τοπικό επίπεδο - οι επαγγελματίες της κοινωνίας των πολιτών παρέχουν αποτελεσματικά όλη την υποστήριξη και τις υπηρεσίες που απαιτούνται.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η έρευνα ολοκληρώνεται με προτάσεις για την ενίσχυση του τοπικού συντονισμού και της θεσμικής σαφήνειας, - τη διασφάλιση της πρόσβασης χωρίς αποκλεισμούς στην εκπαίδευση και τις οδούς απασχόλησης σύμφωνα με τις επιθυμίες και τις προτιμήσεις του κάθε ανηλικού παιδιού, την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και της προσβασιμότητας των υπηρεσιών, την προώθηση μηχανισμών συμμετοχής και ενδυνάμωσης, την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης της κοινότητας και της κοινωνικής συνοχής, την εξασφάλιση της κρατικής λογοδοσίας για παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών από τις αρχές, και την επέκταση της προστασίας και της κοινωνικοοικονομικής, επαγγελματικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης σε νέους ενήλικες (18+) με σκοπό την προώθηση της αυτονομίας.

2. Εισαγωγή στην τοπική έκθεση

Το έργο POWER2UAMs αποσκοπεί στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης, συμμετοχής και έκφρασης για τους ασυνόδευτους ανηλικούς τόσο στο σύστημα ασύλου όσο και κατά τη διάρκεια της διέλευσης τους διέλευσης τους, σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Το έργο επικεντρώνεται σε τοπικό επίπεδο για τον εντοπισμό των ανεκπλήρωτων αναγκών των ασυνόδευτων και την αξιολόγηση των τοπικών κοινωνικών πολιτικών προστασίας και υπηρεσιών στην Αθήνα, τον Πειραιά, τις Βρυξέλλες, τη Γάνδη, τη Λιέγη και το Καλαί, στην Ελλάδα (ΕΣΠ), το Βέλγιο (NADOE και Caritas Belgium) και τη Γαλλία (ECPAT).

Η μεθοδολογία περιλαμβάνει έρευνα τεκμηρίωσης, ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, χαρτογράφηση των φορέων και συνεντεύξεις με ασυνόδετους ανηλικούς και επαγγελματιών, μέλη ενδιαφερόμενων φορέων και οργανώσεων. Η έρευνα συντονίζεται από το Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών TARKI, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της ερευνητικής μεθοδολογίας, της επίβλεψης των τοπικών εκθέσεων και της εκπόνησης μιας συγκεφαλαιωτικής έκθεσης με βάση τα ευρήματα των τοπικών εκθέσεων.³

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία περιλαμβάνει έρευνα τεκμηρίωσης που συνίσταται στην εξέταση της διαθέσιμης νομοθεσίας, των στατιστικών πληροφοριών, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, ενδεικτικών ακαδημαϊκών, πολιτικών και έργων, δημοσιεύσεις και εκθέσεις διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ανεξάρτητων αρχών, εθνικών και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων (δηλ. του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη). Εξετάστηκε επίσης η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελλάδα.¹

Η εξέταση του παραπάνω υλικού, αν και όχι εξαντλητική, είναι διεξοδική, ακριβής και επιχειρεί να χαρτογραφήσει διεξοδικά το θεσμικό τοπίο και το τοπίο των υπηρεσιών στην πόλη της Πειραιά, υποδεικνύοντας την καλή ή μη εύρυθμη λειτουργία τους και τα κενά στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ασυνόδετων ανηλικών στον δήμο².

Για το δεύτερο μέρος της παρούσας τοπικής έκθεσης³ συνδυάστηκαν ποσοτικά (έρευνα ερωτηματολογίου) και ποιοτικά (συνέντευξη) ερευνητικά εργαλεία. Οι προσωπικές συνεντεύξεις των ασυνόδετων ανηλικών έγιναν με φιλικό προς τα παιδιά τρόπο, με παράλληλη διερμηνεία στην ομιλούμενη γλώσσα του ανηλικού. Πριν από τη συνέντευξη αναζητήθηκε και λήφθηκε η γραπτή συναίνεση των επιτρόπων μετά από διεξοδική ενημέρωση σχετικά με τον σκοπό των συνεντεύξεων και του έργου, με εξαίρεση τη συναίνεση σε ηχογράφηση ως εκ τούτου και χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο σε γραπτή φόρμα.

Οι συνεντεύξεις των επαγγελματιών πραγματοποιήθηκαν σε γραπτή μορφή (ερωτηματολόγιο που απαντήθηκε γραπτώς) σύμφωνα με την επιθυμία τους, καθώς ο περιορισμένος χρόνος τους δεν επέτρεπε αυτοπρόσωπη συνέντευξη. Τα ερωτηματολόγια που παρασχέθηκαν τροποποιήθηκαν αναλόγως, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να μοιραστούν τις απόψεις τους και να αναπτύξουν τις γνώσεις τους με άμεσο και εκτεταμένο τρόπο.

Οι συνεντεύξεις όλων των μερών διεξήχθησαν με βάση την αρχή του μη-επανατραυματισμού και της εμπιστευτικότητας, σύμφωνα με την αρχή της μη – βλάβης.

¹ Βλ. παραπομπή στο σχετικό κεφάλαιο

² Βλ. παραρτήματα, πίνακας 2

³ Κεφάλαιο 5. Ποσοτικές και ποιοτικές περιλήψεις συνεντεύξεων ασυνόδετων ανηλικών κεφάλαιο 6. Ποσοτικές και ποιοτικές περιλήψεις των συνεντεύξεων των ενδιαφερόμενα μέρων /φορέων.

4. Δευτερογενής Έρευνα (βιβλιογραφική έρευνα, έρευνα πηγών & λοιπών στοιχείων)

4.1. Διαδικασίες εισδοχής ασυνόδευτου ανηλίκου στο σύστημα προστασίας - Χαρτογράφηση Θεσμικών Καναλιών

Αρμόδια αρχή για όλα τα θέματα που αφορούν τους ασυνόδευτους ανηλίκους στη χώρα⁴ είναι η Γενική Γραμματεία Ευαλτών Προσώπων και Θεσμικής Προστασίας (Γ.Γ.Θ.Π.) που συστάθηκε με το άρθρο 6 παράγραφος 1 του Π.Δ. 77/2023 (Α' 130/ 27.6.2023) και εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Υφυπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου. Στρατηγικός της στόχος είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η εποπτεία της Εθνικής Στρατηγικής για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων. Οι αρμοδιότητές της όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανηλίκους περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Διαχείριση αιτημάτων στέγασης και μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανηλίκων.
- Επίβλεψη και αξιολόγηση δομών και εποπτευόμενων διαμερισμάτων.
- Ζητήματα κοινωνικής ένταξης και στήριξης ασυνόδευτων ανηλίκων στην αναζήτηση μελών οικογένειας και οικογενειακής επανένωσης, ένταξης στη χώρα, οικειοθελούς επαναπατριsmού και μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές, διεθνείς οργανισμούς και πιστοποιημένους μη κυβερνητικούς φορείς εντός και εκτός Ελλάδας.
- Θεσμική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Ο Εθνικός Μηχανισμός Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών⁵ (NERM), ο οποίος σχεδιάστηκε αρχικά από την Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων (νυν Γενική Γραμματεία Ευαλτών Πολιτών και Θεσμικής Προστασίας) και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες UNHCR το 2020, εφαρμόστηκε στην Ελλάδα το 2021 και θεσμοθετήθηκε το 2022.⁶ Πρωταρχικός στόχος του είναι ο εντοπισμός και η παροχή άμεσης στέγασης σε δομές φιλοξενίας έκτακτης ανάγκης για ασυνόδευτους ανηλίκους που ζουν σε συνθήκες αστεγίας ή επισφαλείς συνθήκες. Το NERM είναι αφιερωμένο στην προστασία και την ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα και πρόσφατα επέκτεινε τις υπηρεσίες του σε ευάλωτους ενήλικες.⁷ Οι στόχοι του NERM είναι α) η διαχείριση της στέγασης και της

⁴ MoMA, Γενική Γραμματεία Ευάλωτων Ατόμων & Institutional Protection: <https://migration.gov.gr/en/grammateies/geniki-grammateia-avaloton-politon-kai-thesmiki-prostasias/>

⁵ Interreg Europe, Εθνικός Μηχανισμός Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών (NERM) στην Ελλάδα, 16 Νοεμβρίου 2023.

⁶ Το NERM υποστηρίζεται από την UNHCR (υποστήριξη εμπειρογνομώνων), τον ΕΥΑΑ, τον ΔΟΜ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η επιτόπια λειτουργία του πραγματοποιείται μέσω των ΜΚΟ Άρσις, ΜΕΤΑδραση και του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

⁷ Ο μηχανισμός περιλαμβάνει επίσης ανοικτή τηλεφωνική γραμμή 24 ώρες το εικοσιτετράωρο και 7 ημέρες την εβδομάδα για την ταυτοποίηση και τον εντοπισμό παιδιών που έχουν ανάγκη, η οποία είναι διαθέσιμη σε έξι γλώσσες. Η ανοικτή τηλεφωνική γραμμή παρέχει καθοδήγηση σε παιδιά, πολίτες, τοπικές και δημόσιες αρχές σχετικά με τα βήματα και τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν από το σημείο ταυτοποίησης ενός ασυνόδευτου παιδιού έως την έγκαιρη ένταξή του σε καταλύματα έκτακτης ανάγκης

μετεγκατάστασης, β) η αξιολόγηση των εγκαταστάσεων φιλοξενίας, γ) η στήριξη της κοινωνικής ένταξης και δ) η θεσμική προστασία.⁸

Όταν ένας ασυνόδευτος ανήλικος εισέρχεται στην Ελλάδα, η Γενική Γραμματεία Ευάλωτων Πολιτών και Θεσμικής Προστασίας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, καθώς και ο αρμόδιος Εισαγγελέας, ειδοποιούνται αμέσως από τις αρχές που εντοπίζουν το παιδί (οι οποίες μπορεί να είναι συννοσηφιακή φύλαξη, υπηρεσίες υποδοχής και ταυτοποίησης ή η Υπηρεσία Ασύλου) για τον διορισμό επιτρόπου. Κατά την αρχική καταγραφή στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ), όταν ο ανήλικος δηλώσει την ηλικία του, διενεργείται ιατρική, ψυχολογική και κοινωνική αξιολόγηση. Σε περίπτωση αμφιβολίας σχετικά με την ηλικία, κινείται επίσημη διαδικασία εκτίμησης της ανηλικότητας. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται από τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) και τις Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (Κ.Ε.Δ.) που υπάρχουν στη χώρα. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα υπάρχουν τα Κ.Ε.Δ Λέρου, Κω, Λέσβου, Χίου και Σάμου, τα Κ.Υ.Τ. Φυλακίου, Μαλακάσας και Διαβατών.

Στα Κ.Υ.Τ και τα Κ.Ε.Δ οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στεγάζονται σε καθορισμένες περιοχές που λειτουργούν ως «ασφαλείς ζώνες». Στη συνέχεια, μεταφέρονται στην ενδοχώρα σε δομές φιλοξενίας και στη συνέχεια παραπέμπονται στην αρμόδια Υπηρεσία Ασύλου (Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου), εφόσον έχουν εκφράσει τη βούλησή τους να υποβάλουν αίτηση διεθνούς προστασίας.

4.1.1 Εξελίξεις στη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας

Τον Αύγουστο του 2025, η διαδικασία μεταρρυθμίστηκε με την κοινή υπουργική απόφαση 147627/22-8-2025 των Υπουργείων Μετανάστευσης & Ασύλου και Υγείας. Η ΚΥΑ θεσπίζει μια νέα διαδικασία για τον προσδιορισμό της ηλικίας των αιτούντων διεθνή προστασία όταν προκύπτουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία τους. Οι αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένης της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, της Υπηρεσίας Ασύλου και των υπηρεσιών προστασίας των παιδιών— κινούν τη διαδικασία. Διεξάγεται σε μία μόνο συνεδρία που περιλαμβάνει ιατρική εξέταση της σωματικής ανάπτυξης, ψυχοκοινωνική αξιολόγηση από εξειδικευμένο ειδικό και ακτινογραφία καρπού / χεριού για την εκτίμηση της ηλικίας των οστών. Σε περίπτωση αντικρουόμενων αποτελεσμάτων, υπερισχύουν τα ακτινολογικά ευρήματα. Η γραπτή συγκατάθεση του ατόμου ή του εκπροσώπου του είναι υποχρεωτική· η άρνηση οδηγεί σε τεκμήριο ενηλικότητας χωρίς να τίθεται η αίτηση ασύλου. Η διαδικασία απαιτεί όλα τα βήματα να ολοκληρωθούν εντός της ίδιας ημέρας. Με κοινή επιστολή προς τον υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου τον Οκτώβριο του 2025, 25 οργανώσεις εξέφρασαν σοβαρές ανησυχίες ότι η νέα υπουργική απόφαση παραβιάζει θεμελιώδεις εγγυήσεις, όπως κατοχυρώνονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο δίκαιο της ΕΕ και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

⁸ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ελλάδα: Εθνικός Μηχανισμός Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών ?? Ευρωπαϊκός ιστότοπος για την ένταξη, επίσης, UNHCR, Ελλάδα εγκαινιάζει εθνικό μηχανισμό εντοπισμού και προστασίας για ασυνόδευτα παιδιά σε επισφαλείς συνθήκες, 6 Απριλίου 2021

Επισημαίνουν ότι η διαδικασία θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα σε μη ιατρικές μεθόδους, όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1348.⁹

4.1.2 Διαθέσιμες μορφές στέγασης για ασυνόδευτους ανηλίκους.

Μολονότι η εθνική νομοθεσία επιδιώκει να συμβαδίζει με τα διεθνή πρότυπα για την προστασία των παιδιών, στην πράξη, παρά τις νομικές διατάξεις για ένα «οικογενειακό» περιβάλλον σε ανάδοχες¹⁰ οικογένειες, η σχετική νομοθεσία εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται.¹¹ Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να διαμείνουν μόνο στα ακόλουθα σχήματα στέγασης:

Δομές για ασυνόδευτα παιδιά: Οι δομές μακροχρόνιας φιλοξενίας ασυνόδευτων παιδιών τελούν υπό τη διαχείριση κυρίως φορέων της κοινωνίας των πολιτών, μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) και φιλανθρωπικών οργανώσεων. Παρέχονται ποικίλες υπηρεσίες σε όπως νομική και κοινωνική υποστήριξη, παραπομπές σε άλλες απαιτούμενες υπηρεσίες όπως ιατρικές και εκπαιδευτικές, με τη συνεργασία του διορισμένου επιτρόπου

Υποστηριζόμενη ανεξάρτητη διαβίωση (SIL): Η «Υποστηριζόμενη Ανεξάρτητη Διαβίωση για ασυνόδευτους ανηλίκους» είναι μια εναλλακτική ρύθμιση στέγασης για ασυνόδευτα παιδιά ηλικίας 16 έως 18 ετών που δρομολογήθηκε το 2018. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει στέγαση και μια σειρά υπηρεσιών (εκπαίδευση, υγεία κ.λπ.) και στοχεύει στην ομαλή ενηλικίωση και ένταξη στην ελληνική κοινωνία.¹²

Παροχές στέγασης έκτακτης ανάγκης: Οι εγκαταστάσεις στέγασης έκτακτης ανάγκης είναι προσωρινές θέσεις στέγασης για ασυνόδευτα παιδιά που εντοπίζονται να ζουν άστεγα ή σε επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης, οι οποίες λειτουργούν στο πλαίσιο του εθνικού μηχανισμού αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης (NERM) και τελούν υπό τη διαχείριση του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ). Οι εγκαταστάσεις στέγασης έκτακτης ανάγκης παρέχουν άμεση αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανηλίκων και προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της παροχής ψυχοκοινωνικής, νομικής και ιατρικής υποστήριξης και της παραπομπής σε δομές μακροχρόνιας στέγασης¹³. Στην Αττική λειτουργούν τρεις εγκαταστάσεις φιλοξενίας

⁹ Η αποφασιστική βαρύτητα των ακτινογραφιών θεωρείται επιστημονικά αμφισβητήσιμη και εγείρει δεοντολογικά ζητήματα, ενώ παράλληλα δημιουργεί μαχητό τεκμήριο ενηλικίωσης σε περιπτώσεις άρνησης υποβολής σε εξέταση που αντιβαίνει στην αρχή του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού. Οι οργανώσεις επισημαίνουν επίσης πρακτικές και διαδικαστικές ελλείψεις: η απαίτηση ολοκλήρωσης της διαδικασίας «μία φορά και την ίδια ημέρα» δεν είναι ρεαλιστική· μειώνεται ο αριθμός των φορέων που είναι εξουσιοδοτημένοι να κινήσουν τη διαδικασία· δεν υπάρχει σαφής μηχανισμός για τη διόρθωση εσφαλμένων καταχωρίσεων· και η προθεσμία για τις προσφυγές συντομεύεται από 15 σε μόλις 5 ημέρες, γεγονός που καθιστά αδύνατη την εξασφάλιση νομικής συνδρομής ή τον διορισμό επιτρόπου. Σε συνδυασμό με πρόσθετες γραφειοκρατικές απαιτήσεις, οι αλλαγές αυτές δημιουργούν σοβαρό κίνδυνο καταχώρισης των ανηλίκων ως ενηλίκων, υπονομεύοντας την προστασία τους και το τεκμήριο της μειονότητας

¹⁰ Ν. 4538/16.05.2018, Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλα μέτρα (ΦΕΚ Α'85/16.05.2018)

¹¹ Ο θεσμός της αναδοχής και της Επιτροπείας έχουν υποβληθεί σε επανειλημμένες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις με την πάροδο των ετών στην Ελλάδα και εξακολουθούν να αποτελούν έναν δύσκολο τομέα που επηρεάζει εξίσου τους ασυνόδευτους ανηλίκους και τα παιδιά ελληνικής ιθαγένειας.

¹² Metadrasi, *Supported Independent Living for unaccompanied minors (Μετάδραση, Υποστηριζόμενη Ανεξάρτητη Διαβίωση για ασυνόδευτους ανηλίκους)*, διατίθεται στη διεύθυνση: <https://bit.ly/2tPEIjv>

¹³ MoMA / Ειδική Γραμματεία για την Προστασία των ΑΑ, *Εθνικός Μηχανισμός Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών. A safety net for unaccompanied children identified in precarious living conditions (Δίκτυο ασφαλείας για τα ασυνόδευτα παιδιά που εντοπίζονται σε επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης)*, Νοέμβριος 2022, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://tinyurl.com/2msh79hc>

έκτακτης ανάγκης (Πειραιάς, Ασπρόπυργος και Χαλάνδρι) πλησίον αλλά εκτός του δήμου Αθηναίων:¹⁴

Από την 1η Ιανουαρίου 2025, τουλάχιστον 2.408 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στην Ελλάδα θα έπρεπε να έχουν τοποθετηθεί σε 1775 ειδικές θέσεις στέγασης σε δομές μακροχρόνιας φιλοξενίας και εγκαταστάσεις υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης (SIL), πλέον των 155 θέσεων σε επείγουσες εγκαταστάσεις στέγασης.¹⁵ Αυτό δείχνει ότι από το σύνολο των 1930 οι διαθέσιμων θέσεων στέγασης σε κατάλληλες εγκαταστάσεις, 478 ανήλικοι παραμένουν εκτός του συστήματος κατάλληλης και ασφαλούς στέγασης.

Πράγματι, από τον προαναφερθέντα εκτιμώμενο πληθυσμό, 1434 ασυνόδευτα παιδιά διέμεναν σε δομές φιλοξενίας, 215 σε εγκαταστάσεις υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης (SIL) και 129 σε εγκαταστάσεις επείγουσας στέγασης. Παράλληλα, υπήρχαν συνολικά 448 ασυνόδευτοι ανήλικοι που διέμεναν σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) και Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) νησιών, ενώ άλλοι 182 ασυνόδευτοι ανήλικοι βρίσκονταν σε Ελεγχόμενες Δομές Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο, χωρίς να έχουν λάβει ακόμη τις κατάλληλες υπηρεσίες υποδοχής. Αυτό δείχνει ότι 152 ανήλικοι θα μπορούσαν να βρίσκονται σε κατάλληλο κατάλυμα, αλλά δεν τοποθετήθηκαν εγκαίρως· αντιθέτως, διέμεναν υπό ακατάλληλες συνθήκες. Τον Δεκέμβριο του 2024 ο μέσος χρόνος αναμονής για την τοποθέτηση ασυνόδευτων ανηλίκων που διαμένουν σε ΚΥΤ, σε κατάλληλους χώρους στέγασης, ήταν 8,88 ημέρες. Τέλος, ο μέσος χρόνος τοποθέτησης των ασυνόδευτων ανηλίκων σε δομή φιλοξενίας ανηλίκων ήταν 13,45 ημέρες.

4.1.3. Παραμονή σε Κέντρα Υποδοχής : Πριν την τοποθέτηση και μεταφορά σε εγκαταστάσεις μακροχρόνιας φιλοξενίας ανηλίκων (δομές)

Η έρευνα εντόπισε αρκετούς ανηλίκους που διαμένουν τώρα στην Αθήνα, οι οποίοι περιέγραψαν στις συνεντεύξεις τους την περίοδο που πέρασαν στα κέντρα υποδοχής των ελληνικών νησιών ή σε ασφαλείς ζώνες - πριν από την τοποθέτησή τους σε δομές μακροχρόνιας διαμονής - ως ιδιαίτερα τραυματικούς.

Η έλλειψη κατάλληλης φροντίδας, η αδυναμία εξασφάλισης κατάλληλων συνθηκών και προστασίας για τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, όπως η κατάλληλη στέγαση, έχει επισημανθεί επανειλημμένα με την πάροδο των ετών από ΜΚΟ,¹⁶ τον Συνήγορο του Πολίτη, εθνικούς φορείς, φορείς του ΟΗΕ και της ΕΕ¹⁷ για τα

¹⁴ Η τέταρτη βρίσκεται στην Κεντρική Μακεδονία.

¹⁵ MoMA / General Secretariat for Vulnerable Persons & Institutional Protection, Situation Update Unaccompanied Children (UAC) in Greece, 1η Ιανουαρίου 2025.

¹⁶ «Παιδιά Έρμαια Παιδιά Έρμαια –Αποκλεισμός και εκμετάλλευση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα Εθνική έκθεση: Ελλάδα» Rosa Luxemburg Stiftung, HIAS Greece, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τα Βήματα (2019) https://rosalux.gr/wp-content/uploads/2021/02/national_greece_en_final_1211web.pdf

«Δεν μοιάζει με την πραγματική ζωή»: Children’s daily life in Greek refugee camps» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Save the Children Europe – Οκτώβριος 2024 <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Children-in-Greek-refugee-camp-report-online.pdf>

¹⁷ Ενδεικτικά βλ.: UNHCR, *Lone children face insecurity on the Greek islands (Τα μοναχικά παιδιά αντιμετωπίζουν ανασφάλεια στα ελληνικά νησιά)*, 14 Οκτωβρίου 2019. Το 2019, στο πλαίσιο της επίσκεψής του στη Λέσβο, ο Υπάτος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες δήλωσε ότι «ανησυχεί πολύ για τα παιδιά, ιδίως για τα παιδιά που ταξιδεύουν μόνα τους ... [τα οποία] είναι τα πλέον εκτεθειμένα στη βία και την εκμετάλλευση», ενώ η Human Rights Watch επισήμανε, μεταξύ

ανθρώπινα δικαιώματα, το Συμβούλιο της Ευρώπης και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.¹⁸ Ωστόσο, οι ακατάλληλες και επιβλαβείς συνθήκες υποδοχής παραμένουν μεταξύ αυτών οι συνθήκες διαβίωσης για τους ανήλικους σε καθορισμένες ασφαλείς περιοχές στα κέντρα υποδοχής («safe zones»),¹⁹ η ακαταλληλότητα των υφιστάμενων δομών φιλοξενίας και η περιορισμένη²⁰ δυνατότητα στέγασης.

Κατά τη διάρκεια του 2024 στην υπόθεση *T.K. κατά Ελλάδας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην περίπτωση ασυνόδευτου ανήλικου στη Σάμο, του οποίου η εσφαλμένη καταγραφή ως ενήλικας και η μη διόρθωση της ηλικίας του παραβίασαν το δικαίωμά του στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 8 της ΕΣΔΑ). Επιπλέον, σύμφωνα με το Δικαστήριο, οι συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντος ισοδυναμούσαν με απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.²¹ Αργότερα την ίδια χρονιά το Δικαστήριο καταδίκασε την Ελλάδα στην υπόθεση *T.S. και M.S. κατά Ελλάδας* για παραβίαση των άρθρων 3 (απαγόρευση απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης), 5 και 1 (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια) και 5 και 4 (δικαίωμα προσφυγής σε δικαστήριο) για τις παραβιάσεις που υπέστησαν το 2019 δύο ασυνόδευτες ανήλικες αδελφές που βρέθηκαν, παρά την προφανή ευαλωτότητά τους, άστεγες και στη συνέχεια τέθηκαν υπό κράτηση. Το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, τόνισε ότι οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν άμεσα μέτρα για να τις στεγάσουν, τονίζοντας ότι ο μεγάλος αριθμός εκκρεμών αιτήσεων για στέγαση ασυνόδευτων ανήλικων δεν απαλλάσσει τις αρχές από τις θετικές υποχρεώσεις τους για την προστασία τους. Επιπλέον, ειδικά όσον αφορά την τοποθέτηση ανήλικων σε

άλλων, ότι «η έλλειψη άμεσων μεταφορών [από τα νησιά] θέτει τα ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αόρατες αναπηρίες και των παιδιών, σε υψηλότερο κίνδυνο κακοποίησης και παραβίασης των δικαιωμάτων τους», η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Καταληκτικές παρατηρήσεις σχετικά με τη συνδυασμένη τέταρτη έως έκτη έκθεση της Ελλάδας, 28 Ιουνίου 2022, και το Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, Συμβούλιο της Ευρώπης, Νέα καταγγελία που καταχωρίστηκε σχετικά με την Ελλάδα, 21 Δεκεμβρίου 2018. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων, Απόφαση σχετικά με το παραδεκτό και τα άμεσα μέτρα στην υπόθεση *International Commission of Jurists (ICJ) και European Council for Refugees and Exiles (ECRE) κατά Ελλάδας*, Καταγγελία αριθ. 173/2018, 23 Μαΐου 2019.

¹⁸ Ανακοίνωση σύμφωνα με το άρθρο 9.2 του Κανονισμού της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με την εποπτεία της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων και των όρων φιλικού διακανονισμού από τη Συμβουλευτική για τα Ατομικά Δικαιώματα στην Ευρώπη (Κέντρο AIRE) και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες σχετικά με την εποπτεία των περιπτώσεων: Ο.Ρ. κατά Ελλάδας, προσφυγή αριθ. 24650/19 W.S. κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 65275/19)· Τ.Α. και λοιποί κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 15293/20)· Τ.Σ. και Μ.Σ. κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 15008/19)· Ν.Ν. και λοιποί κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 59319/19)· Α.Ι. κ.λπ. κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 11588/2 , προσφυγή στη Γενική Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Κράτους Δικαίου της DGI για την εκτέλεση αποφάσεων του ΕΔΔΑ (21/11/2025) AIRE Center & ΕΣΠ <https://gcr.gr/wp-content/uploads/O.R.-v.-Greece-Rule-9.2-submission-AIRE-Centre-GCR-.pdf>

¹⁹ Κοινό Δελτίο Τύπου: Εκατοντάδες ασυνόδευτα παιδιά σε μη ασφαλείς ζώνες – Επείγουσα ανάγκη ενεργοποίησης της μετεγκατάστασης, διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://tdh.gr/en/hundreds-unaccompanied-children-unsafe-zones-need-immediate-activation-relocation>

²⁰ Όσον αφορά το R.I.C. Μαλακάσας, ο Συνήγορος του Πολίτη μετά από καταγγελία του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) σχετικά με την παραμονή δύο ασυνόδευτων ανήλικων σε ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης υπογράμμισε σε (23/12/2024) τις ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης. «Prolonged stay of UAMs in unsuitable conditions in Malakasa RIC.» Αθήνα, 23/12/24: «Όσον αφορά τις υλικές συνθήκες, οι ανήλικοι παραμένουν στα ίδια ρούχα και εσώρουχα από την άφιξή τους, χωρίς να έχουν λάβει καθαρά ή χειμερινά ρούχα. Η εγκατάσταση στην οποία διαμένουν παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις: δεν υπάρχει ζεστό νερό, παρατηρούνται διαρροές και υπάρχουν προβλήματα με την ηλεκτρική ενέργεια, με αποτέλεσμα ο κλιματισμός να μην λειτουργεί για θέρμανση και έλλειψη φωτισμού. Ο χώρος είναι περιορισμένος. Αναφέρεται επίσης ότι ο χώρος μέσα στη μονάδα είναι ελάχιστος και στην πρώτη περίπτωση, ο ανήλικος δεν είχε ποτέ καθαρό κρεβάτι. Η ποσότητα των τροφίμων θεωρείται ανεπαρκής.»

²¹ *I Have Rights*, European Court of Human Rights Condemns Greece's Treatment of an Unaccompanied Child on Samos, 18 Ιανουαρίου 2024. Τ.Κ. κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 16112/20), εκπροσωπούμενη από την Refugee Law Clinic Berlin (Γερμανία) και υποστηριζόμενη από την οργάνωση «I Have Rights» (Σάμος),

«προστατευτική φύλαξη», το Δικαστήριο δέχθηκε τα επιχειρήματα των ανηλίκων ότι αυτό συνιστούσε παράνομη αποστέρηση της ελευθερίας τους.²²

Κατά τη διάρκεια του 2025 σημειώνονται και πάλι κρίσιμα κενά στην προστασία των παιδιών. Σύμφωνα με την οργάνωση Save the Children και το ΕΣΠ²³ ιδίως σε υπερπλήρεις και με περιορισμένους πόρους «ασφαλείς ζώνες», τα ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν de facto κράτηση, κακές συνθήκες διαβίωσης και περιορισμένη πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, νομική συνδρομή και εκπαίδευση. Το αποτυχημένο σύστημα επιτροπείας και η μειωμένη ικανότητα υποδοχής αυξάνουν περαιτέρω την ευαλωτότητα των παιδιών. Η έκθεση ζητεί την ανάληψη επείγουσας δράσης σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων μηχανισμών άμεσης μετεγκατάστασης, της στροφής προς τη στέγαση σε επίπεδο κοινότητας και της εγγυημένης πρόσβασης στην εκπαίδευση και σε κατάλληλες για τα παιδιά υπηρεσίες.

Στις 5 Φεβρουαρίου 2025, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διέταξε – για ακόμα μια φορά- ασφαλιστικά μέτρα για τις φρικτές συνθήκες διαβίωσης στην ασφαλή ζώνη του ΚΕΔ Σάμου όπου διέμεναν ασυνόδευτοι ανήλικοι.²⁴ Το Δικαστήριο συμφώνησε ότι οι 4 ανήλικοι διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης με την παραμονή τους εκεί και διέταξε την ελληνική κυβέρνηση να τους παράσχει επαρκή τροφή, νερό, ρουχισμό και ιατρική περίθαλψη, να διασφαλίσει την προστασία τους από κακομεταχείριση και να διασφαλίσει την ταχεία μετεγκατάστασή τους σε δομή φιλοξενίας ανηλίκων.²⁵

4.1.4 Επιτροπεία

Η νομοθεσία που ρυθμίζει την επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα βασίζεται κυρίως στον νόμο 4554/2018 και στον νόμο 4636/2019. Επιπλέον, εφαρμόζεται η εγκύκλιος 7/2025, η οποία αφορά την ομοιόμορφη εφαρμογή της επιτροπείας στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάδοξης φροντίδας και υιοθεσίας.²⁶ Επιπλέον, σχετικές διατάξεις περιλαμβάνονται στα άρθρα 66Α και 66ΚΔ του νόμου 4939/2022, καθώς και στον νόμο 4960/2022. Ωστόσο, έχουν σημειωθεί και επικριθεί σημαντικά κενά στην εφαρμογή των διατάξεων, δεδομένου ότι ο θεσμός δεν λειτουργεί ακόμη με ενιαίο τρόπο για όλα τα παιδιά που βρίσκονται στην Ελλάδα.²⁷ Η υλοποίηση του προγράμματος έχει ανατεθεί από

²² Υπόθεση T.S. και M.S. κατά Ελλάδας του ΕΔΔΑ, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2024, προσφυγή αριθ. 15008/19. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι εκπροσωπήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από τη Νομική Μονάδα του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ).

²³ Παιδιά σε κίνηση στην Ελλάδα: Ιανουάριος – Απρίλιος 2025 https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/2025-Save-GCR-Joint-Briefing_Q1_ENGLISH.pdf

²⁴ Στην αίτηση, η προαναφερθείσα οργάνωση τόνισε ότι περισσότεροι από 400 ανήλικοι κρατήθηκαν υπό τις ίδιες απάνθρωπες και εξευτελιστικές συνθήκες στην «ασφαλή» ζώνη της CCAC Σάμου και ότι η κακομεταχείριση στην οποία υποβλήθηκαν τους εξέθεσε όλους σε άμεσο κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης.

²⁵ ΕΔΔΑ, Ο.Α. και λουτοί κατά Ελλάδας, προσφυγή αριθ. 2570/25.

²⁶ Οι σχετικές διατάξεις για την ανάδοξη φροντίδα και την υιοθεσία παραμένουν ανεφάρμοστες στην πράξη, τα δύο θεσμικά όργανα φαίνονται εξαιρετικά προβληματικά στο ελληνικό πλαίσιο τόσο για τους ασυνόδευτους ανηλίκους υπηκόους τρίτων χωρών όσο και για τους ανηλίκους ελληνικής ιθαγένειας.

²⁷ Σύμφωνα με το Save and Children και το ΕΣΠ (2025) «Παρά τη θέσπιση εθνικού συστήματος επιτροπείας στα τέλη του 2023/15, εξακολουθούν να υπάρχουν κρίσιμα κενά, τα οποία αφήνουν πολλά UASC χωρίς νομική εκπροσώπηση και στήριξη. Από τις αρχές του 2025, υπάρχουν μόνο 128 εντεταλμένοι επιτρόποι σε εθνικό επίπεδο¹⁶, αριθμός που υπολείπεται του στόχου των 170 (ή έως 180 εάν χρειαστεί) — αριθμός που εξακολουθεί να υπολείπεται κατά πολύ του απαιτούμενου για την κάλυψη των πραγματικών αναγκών. Το πρόγραμμα επιτροπείας παρεμποδίζεται από σοβαρές γραφειοκρατικές καθυστερήσεις (π.χ. στις εισαγγελίες) και συστημικές αδυναμίες. Οι διακυμάνσεις στις αφίξεις επιβαρύνουν ένα ήδη υπερβολικά τεντωμένο σύστημα, ενώ τα υψηλά ποσοστά εναλλαγής και ο υπερβολικός φόρτος υποθέσεων υπονομεύουν την αποτελεσματική

το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου σε δύο μη κυβερνητικές οργανώσεις. Οι ΜΚΟ ΜΕΤΑδράση και PRAKSIS. Οι οργανώσεις αυτές απασχολούν επαγγελματίες που ενεργούν ως Εντεταλμένοι Επιτροπείας εκπροσωπώντας τον Επίτροπο που είναι ο διευθυντής/νόμιμος εκπρόσωπος της εκάστοτε οργάνωσης. Στην παρούσα έρευνα, οι επαγγελματίες αυτοί συγκαταλέγονται μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών που συμμετέχουν στις συνεντεύξεις. Οι γνώσεις τους αποδείχθηκαν πολύτιμες για τις ανάδειξη των ανεκπλήρωτων αναγκών των ασυνόδευτων παιδιών στην Αθήνα.

4.2 Χαρτογράφηση δικτύου υπηρεσιών: Σύστημα τοπικών οργανώσεων, ΜΚΟ, φορείς παροχής υπηρεσιών σε ασυνόδευτους ανηλίκους στον Πειραιά

4.2.1 Υπηρεσίες στέγασης συμπεριλαμβάουσες την πλειονότητα των αναγκών παρεχόμενων υπηρεσιών παιδικής προστασίας .

Οι ΜΚΟ που διαχειρίζονται τις εγκαταστάσεις μακροχρόνιας στέγασης (Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων) είναι υπεύθυνες για την παροχή ποικίλων υπηρεσιών στα παιδιά, όπως αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος και η συλλογή κοινωνικού ιστορικού, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη και η νομική συμβουλευτική και εκπροσώπηση, η άτυπη εκπαίδευση, η υλική παροχή και υποστήριξη, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η καθημερινή υγειονομική περίθαλψη, η διανομή μετρητών, η διατροφή, η εγγραφή σε δραστηριότητες, το σύστημα παραπομπής για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, το ατομικό σχέδιο δράσης, η κοινωνική και κοινοτική ζωή των παιδιών στη δομή κ.λπ. - σε συνεργασία με τον Εντεταλμένο Επιτροπείας κάθε παιδιού όταν υπάρχει. Η πραγματικότητα αυτή καταδεικνύει την αδυναμία του κράτους να παράσχει άμεσα εξειδικευμένες και δημόσιες υπηρεσίες στους ασυνόδευτους ανηλίκους.

Οι εργαζόμενοι στις δομές συνεργάζονται στενά με τους Εντεταλμένους Επιτροπείας, ενώ πρέπει να λαμβάνουν την άδεια του Επιτρόπου για κάθε ενέργεια που σχετίζεται με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Συχνά η αλληλοεπικάλυψη δράσεων και αρμοδιοτήτων των εργαζομένων στις δομές, με του Επιτρόπου και η υπερβολική γραφειοκρατία, κατακλύζει τους επαγγελματίες κατά τη διάρκεια των καθηκόντων τους, στερώντας τα παιδιά από το να περνούν χρόνο με τον κοινωνικό λειτουργό τους ή τον Επίτροπο τους εξαιτίας της δομής του συστήματος.²⁸ Οι ΜΚΟ αυτές εποπτεύονται και ελέγχονται από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, το οποίο καθορίζει την εντολή, τον προϋπολογισμό και τις θέσεις προσωπικού τους και διενεργεί επιθεωρήσεις και ελέγχους.

4.2.2. Πάροχοι υπηρεσιών στον Πειραιά - ΜΚΟ και φορείς συγκεκριμένων υπηρεσιών

Μετά την τοποθέτηση σε δομή μακροχρόνιας στέγασης, διορίζεται ένα πρόσωπο αναφοράς για να διευκολύνει τον ανήλικο στην προσαρμογή του στην καθημερινή ζωή στη δομή φιλοξενίας και στον περιβάλλοντα χώρο, συνήθως κοινωνικός λειτουργός και/ή Επίτροπος. Οι ανήλικοι μπορούν να επωφεληθούν από πρόσθετες υπηρεσίες από ΜΚΟ που

στήριξη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, στα παιδιά των CCAC/RIC δεν έχει ανατεθεί εντεταλμένος επίτροπος, γεγονός που καθυστερεί την πρόσβαση σε κρίσιμη νομική υποστήριξη και βασικές υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη, η ένδυση και άλλες βασικές ανάγκες. Παιδιά σε κίνηση Ιανουάριος 2025-Απρίλιος 2025. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/2025-Save-GCR-Joint-Briefing_Q1_ENGLISH.pdf

²⁸ Βλ. κατωτέρω

βρίσκονται στην περιοχή της Αθήνας για συμπληρωματικές υπηρεσίες που δεν παρέχονται εντός της δομής φιλοξενίας.

Οι επαγγελματίες της κοινωνίας των πολιτών παρέχουν μια ποικιλία υπηρεσιών που είναι απολύτως απαραίτητες, όπως νομικές συμβουλές, υποστήριξη σε διαδικασίες διεθνούς προστασίας, βοήθεια για την οικογενειακή επανένωση, συμβουλευτική τραύματος, συμπληρωματικά μαθήματα γλωσσών (ελληνικά/αγγλικά), ενισχυτική εκπαίδευση, κατάρτιση για τις δεξιότητες ζωής (π.χ. εξοικείωση με θέματα οικιακού προϋπολογισμού, μίσθωση, και επαγγελματικές δεξιότητες), συμμετοχικά εργαστήρια (τέχνες, αθλητισμός), προγράμματα διασύνδεσης με την απασχόληση, εργαστήρια βιογραφικών σημειωμάτων. Αυτού του είδους οι υπηρεσίες παρέχονται μέσω βραχυπρόθεσμων περιστασιακών έργων και προγραμμάτων μικρής κλίμακας που δεν έχουν ούτε τη χρηματοδοτική σταθερότητα και συνέχεια ούτε την ικανότητα να εξυπηρετήσουν όλους τους ανηλικούς στην περιοχή. Αποτελούν ad hoc πρωτοβουλίες από ΜΚΟ και/ή ιδιωτικούς φορείς παρά δράσεις μιας εθνικής ή τοπικής στρατηγικής παροχής υπηρεσιών για όλους.²⁹

4.2.3. Υπηρεσίες Εκπαίδευσης

Η κεντρική διοίκηση έχει κάνει εντατικές προσπάθειες κατά τη διάρκεια των ετών να εκπληρώσει την υποχρέωσή της να διασφαλίσει ότι όλα τα παιδιά εγγράφονται άμεσα στο σχολείο και λαμβάνουν ποιοτική εκπαίδευση σε ολόκληρη τη χώρα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς και την εθνικότητά τους. Έχουν αναφερθεί και επισημανθεί εμπόδια που επιμένουν στο χρόνο, στην εκπαίδευσης των ασυνόδευτων ανηλίκων.³⁰ Σε εκτενή έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2022³¹, αναφέρθηκαν - και εξακολουθούν να υπάρχουν - έξι βασικοί δείκτες – βασικά εμπόδια στην εκπαίδευση των παιδιών και συγκεκριμένα η πρόσβαση στην εγγραφή, η συμμετοχή, η πρόσβαση σε εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, η μεταφορά στα σχολεία, η επαρκής στελέχωση και ο έγκαιρος προγραμματισμός και η δράση για τον τερματισμό της εχθρότητας και της ξενοφοβίας της κοινότητας.

I. Τυπική εκπαίδευση

Η εθνική νομοθεσία προβλέπει την υποχρεωτική εγγραφή και φοίτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν για τα παιδιά ελληνικής/ενωσιακής ιθαγένειας που επωφελούνται από το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα. Για την καλύτερη ένταξη του ανηλίκου, προβλέπεται η δημιουργία Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.) στα σχολεία, οι οποίες παρέχουν υποστήριξη σε μαθητές με διαφορετικό πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο. Στην πράξη, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στην πόλη **αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες**, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εγγραφής στο σχολείο, αλλά και κατά την παρακολούθηση των μαθημάτων. Πολύ συχνά, ιδίως σε ορισμένες περιοχές, τα σχολεία δεν διαθέτουν κατάλληλες δομές ή/και τάξεις

²⁹ Για τις σχετικές ΜΚΟ και τα προγράμματά τους, βλέπε πίνακα 2 του παραρτήματος. Για την αξιολόγηση της παροχής υπηρεσιών από τα ενδιαφερόμενα μέρη στην Αθήνα, βλέπε πίνακα 3 του παραρτήματος και σχετικό κεφάλαιο παρακάτω.

³⁰ *Παιδιά Έρμια*: Εθνική έκθεση για τον αποκλεισμό και την εκμετάλλευση ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα Ελλάδα. Rosa Luxemburg Stiftung, HIAS Greece, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τα Βήματα (2019) ο.π

³¹ Έκθεση «*Must do Better: Βαθμολόγηση των προσπαθειών της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων*» (2022) Greek Council for Refugees, Save the Children, Terre des hommes, https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Greece-Education-Scorecard-Report_3.pdf

υποδοχής, με αποτέλεσμα πολλοί ανήλικοι να στερούνται μαθημάτων ελληνικής γλώσσας μέσω του επίσημου δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος και, ως εκ τούτου, να αποκλείονται ουσιαστικά από το εκπαιδευτικό σύστημα. Από τη σκοπιά των ίδιων των παιδιών, πολλά δείχνουν ανασφάλεια, απροθυμία ή ακόμη και άρνηση ένταξης στο σχολικό περιβάλλον. Οι λόγοι ποικίλουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, πρόκειται για παιδιά που αναμένουν την αναχώρησή τους από τη χώρα, είτε μέσω προγράμματος μετεγκατάστασης είτε μέσω διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης. Άλλες φορές, η άγνοια σχετικά με το τι θα συναντήσουν στο σχολείο ή τα συναισθήματα ανασφάλειας αυξάνουν την απροθυμία τους, ιδίως για τα παιδιά που είναι αναλφάβητα ή δεν έχουν παρακολουθήσει ποτέ στο παρελθόν εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Επιπλέον, πολλοί ανήλικοι θεωρούν το σχολείο περιττό για την επίτευξη των προσωπικών τους στόχων, αντιλαμβανόμενοι τους εαυτούς τους σε διαδικασίες κίνησης προς άλλο προορισμό εντός της ΕΕ ή έχοντας άμεση ανάγκη να εξασφαλίσουν εισόδημα. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις του ξεριζωμού και της διαρκούς κίνησης και της αβεβαιότητας για το μέλλον τους επηρεάζουν καθοριστικά την αντίληψή τους για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης.

Μια άλλη σημαντική έλλειψη στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τους ασυνόδευτους ανηλίκους στην πόλη του Πειραιά³² είναι η έλλειψη ευέλικτων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους όπως η επαγγελματική κατάρτιση, η συνέχεια της εκπαίδευσης κατά την ενηλικίωση, τα κίνητρα για συμμετοχή στην τυπική εκπαίδευση και η θέσπιση θετικών μέτρων για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης τους με τους συνομηλίκους τους στο σχολικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον.

II. Μη τυπική εκπαίδευση

Η μη τυπική εκπαίδευση αναφέρεται στην εκπαίδευση που προκύπτει από προγραμματισμένες δραστηριότητες, όχι απαραίτητα σχεδιασμένες ως «τυπική μάθηση» εντός ενός σχολικού πλαισίου. Μπορεί να πραγματοποιείται σε μουσεία, θερινά σχολεία, λέσχες, κατασκηνώσεις κ.λπ. Η μη τυπική εκπαίδευση αναφέρεται επίσης σε μαθήματα γλωσσών (ελληνικά/αγγλικά κ.λπ.) που παρέχονται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ΜΚΟ εκτός των δημόσιων σχολείων της πόλης όπου τα παιδιά συχνά δεν μπορούν να επωφεληθούν από επαρκή μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε επίσημο σχολικό περιβάλλον λόγω των προαναφερθέντων ανεπαρκειών στα δημόσια σχολεία. Περιλαμβάνει επίσης συμπληρωματική διδασκαλία μετά τα μαθήματα του τοπικού σχολείου για την υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας. Η μη τυπική εκπαίδευση διαδραματίζει καίριο ρόλο στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον. Δεν παρέχει μόνο την κατάλληλη προετοιμασία για την έναρξη της εκπαίδευσής τους, αλλά χρησιμεύει επίσης ως συνεπής μορφή υποστήριξης καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους.

Μέσα από τη συμμετοχή σε μαθήματα ελληνικής γλώσσας, καθώς και σε διάφορες δραστηριότητες και προγράμματα μη τυπικής μάθησης, τα παιδιά ενισχύουν τις γνωστικές

³² βλ. Κατωτέρω σχετικό Κεφάλαιο.

τους δεξιότητες αναπτύσσοντας ταυτόχρονα τις κοινωνικές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την κοινωνικοποίηση και την ένταξή τους στη σχολική κοινότητα.

4.2.4. Δημοτικές Αρχές (Πόλη Πειραιά / Κέντρο Ένταξης Μεταναστών):

Το Κέντρο Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Πειραιά είναι μια τοπική αρχή και, ως εκ τούτου, έχει περιορισμένη συμμετοχή στον μηχανισμό υποστήριξης των ασυνόδευτων που παραμένει υπό την κεντρική διοίκηση. Η βοήθεια που παρέχει ο Δήμος Πειραιά στους ανηλίκους συνίσταται στην παραπομπή τους σε συγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών, ανάλογα με τις ανάγκες των ανηλίκων, καθώς και στην παροχή πρόσβασης σε δημοτικούς χώρους που προορίζονται για πολιτιστικές, αθλητικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις του Δήμου. Η τοπική αρχή της πόλης έχει περιορισμένη αρμοδιότητα σε σχέση με τους σχετικούς φορείς σε εθνικό κεντρικό επίπεδο. Η επιλεγμένη αυτή πολιτική οδηγεί στη μείωση των πιθανοτήτων μιας πιο ενεργούς συμμετοχής, ένταξης και συμπερίληψης των ανηλίκων στην ζωή της πόλης. Μερικές φορές οι τοπικές αρχές μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικές στην υλοποίηση των πολιτικών ένταξης, με βάση την άμεση διαχείριση της κοινωνικής, πολιτιστικής και εκπαιδευτικής ζωής της πόλης. Το Κέντρο Ένταξης Μεταναστών θα μπορούσε να διαδραματίσει έναν πιο καθοριστικό και συγκεκριμένο ρόλο με σχετικά προγράμματα για την ένταξη και την υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλίκων που διαμένουν στην πόλη.³³

5. Ποσοτικές και Ποιοτικές Περιλήψεις συνεντεύξεων ασυνόδευτων ανηλίκων.

5.1 Βασικές πληροφορίες των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Η μελέτη αυτή βασίζεται σε συνεντεύξεις με δέκα ασυνόδευτους ανηλίκους που διαμένουν επί του παρόντος στον Πειραιά, προσφέροντας πληροφορίες σχετικά με τα δημογραφικά τους στοιχεία, το ταξίδι της μετακίνησης τους, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, την κατάσταση της υγείας τους και τις μελλοντικές φιλοδοξίες τους. Η ομάδα αποτελείται κυρίως από αγόρια (οκτώ στους δέκα), και δύο κορίτσια, και περιλαμβάνει επτά αναγνωρισμένους πρόσφυγες και τρεις αιτούντες άσυλο. Οι χώρες προέλευσής τους ποικίλουν: Πακιστάν, Αίγυπτος (3), Σομαλία (3), Μάλι, Αφγανιστάν και Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Η παραμονή τους στην Ελλάδα κυμαίνεται από λίγους μήνες έως και τέσσερα χρόνια. Για τους περισσότερους, η Ελλάδα δεν ήταν ένας σκόπιμος προορισμός, αλλά μάλλον το πρώτο σημείο εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συχνά μέσω των νησιών του Αιγαίου. Αρκετοί ανήλικοι εξέφρασαν την αρχική τους επιθυμία να φτάσουν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, το Βέλγιο, η Γερμανία ή η Ιταλία, επικαλούμενοι οικογενειακούς δεσμούς, γλωσσική εξοικείωση ή καλύτερες προοπτικές για το μέλλον. Οι περιορισμοί που επιβάλλονται από τις μεταναστευτικές πολιτικές και τα υλικοτεχνικά εμπόδια είχαν ως αποτέλεσμα την παρατεταμένη παραμονή τους στην Ελλάδα.

³³ Βλ. παράρτημα, πίνακας 2.

Οι λόγοι της φυγής έχουν τις ρίζες τους στην ανασφάλεια, τις ένοπλες συγκρούσεις και την κοινωνικοοικονομική στέρηση στις χώρες καταγωγής τους. Ενώ ορισμένοι συμμετέχοντες αναγνώρισαν τη σχετική ασφάλεια της Ελλάδας και την πρόσβαση στην εκπαίδευση ως θετικούς παράγοντες, άλλοι τόνισαν την απουσία επιλογής, παρουσιάζοντας την εγκατάστασή τους ως περιστασιακή και όχι εθελοντική. Αυτή η έλλειψη αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων για την μετακίνηση τους αναδεικνύεται ως κρίσιμο θέμα, υπογραμμίζοντας τους συστημικούς περιορισμούς στην κινητικότητα εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου.

Το μορφωτικό επίπεδο μεταξύ των ανηλίκων ήταν σημαντικά άνισο. Δύο συμμετέχοντες δεν είχαν προηγούμενη σχολική εμπειρία, ενώ των υπολοίπων κυμαινόταν από την προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0) έως την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3). Τα τρέχοντα πρότυπα εγγραφής δείχνουν ότι οι περισσότεροι ανήλικοι είναι εγγεγραμμένοι σε ελληνικά σχολεία —κυρίως γυμνάσια και λύκεια— ωστόσο η φοίτηση και η συμμετοχή ποικίλλουν σημαντικά. Οι οικονομικές πιέσεις και η επιτακτική ανάγκη για εργασία συχνά ανταγωνίζονται τις εκπαιδευτικές φιλοδοξίες, με ορισμένους ανηλίκους να δίνουν προτεραιότητα στην απασχόληση έναντι της σχολικής φοίτησης. Παρά τις προκλήσεις αυτές, η πλειονότητα εξέφρασε φιλοδοξίες για περαιτέρω εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής κατάρτισης, της εκμάθησης γλωσσών και των επαγγελματικών σπουδών, αν και ένας συμμετέχων εξέφρασε σαφή προτίμηση για εργασία έναντι της συνέχισης της σχολικής φοίτησης. Αυτή η ένταση μεταξύ των άμεσων αναγκών επιβίωσης και των μακροπρόθεσμων εκπαιδευτικών στόχων αντικατοπτρίζει ευρύτερες προκλήσεις ένταξης και έλλειψη εξειδικευμένων σχετικών πολιτικών για τους ανηλίκους.

Οι αξιολογήσεις της υγείας ήταν ως επί το πλείστον θετικές, με τους περισσότερους ανηλίκους να αξιολογούν την κατάστασή τους ως «πολύ καλή». Ωστόσο, οι ποιοτικές απαντήσεις αποκαλύπτουν υποκείμενους ψυχοκοινωνικούς στρεσογόνους παράγοντες, ιδίως το άγχος που σχετίζεται με τις προοπτικές, τις οικογενειακές ευθύνες και τη νομική αβεβαιότητα. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι η σωματική ευεξία μπορεί να συγκαλύπτει τρωτά σημεία στην ψυχική υγεία, ένα ζήτημα που συχνά παραβλέπεται στην παροχή υπηρεσιών.

Συνολικά, τα δεδομένα απεικονίζουν μια ομάδα που περιηγείται σε πολύπλοκες διασταυρώσεις, εκτοπισμού, δομικών περιορισμών και προσωπικών προσδοκιών. Ενώ η Ελλάδα προσφέρει σχετική ασφάλεια και βασικές υπηρεσίες, οι αφηγήσεις των ανηλίκων αποκαλύπτουν επίμονα εμπόδια στην ένταξη, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσικών δυσκολιών, της οικονομικής επισφάλειας και της περιορισμένης εκπαιδευτικής συνέχειας και ένταξης. Η δυναμική αυτή χρήζει κριτικής προσοχής, καθώς διαμορφώνει όχι μόνο τις παρούσες συνθήκες των ανηλίκων, αλλά και την πορεία τους προς την ενηλικίωση και την αυτονομία.

5.2. Αξιολόγηση Παρεχόμενων Υπηρεσιών στον Πειραιά από τους ασυνόδευτους ανηλίκους

Η αξιολόγηση των υπηρεσιών στις οποίες έχουν πρόσβαση οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στον Πειραιά αποκαλύπτει συστημικά πρότυπα που εμποδίζουν την ένταξη και διαγωνίζουν τον περιορισμό της. Ενώ ορισμένες υπηρεσίες, όπως η νομική συνδρομή και η βασική

υγειονομική περίθαλψη, αξιολογούνται γενικά ως επαρκείς, λειτουργούν εντός πλαισίου που δίνει προτεραιότητα στη βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση μιας ανάγκης, παρά στη μακροπρόθεσμη ένταξη. Η νομική υποστήριξη, η οποία παρέχεται συχνά μέσω δομών και ΜΚΟ, λαμβάνει θετικές αξιολογήσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, ωστόσο, ο απότομος τερματισμός της με την αποχώρηση από τη δομή φιλοξενίας του κατά την ενηλικίωση, δημιουργεί δομική ρήξη. Όπως εξήγησε ένας ανήλικος, «Από τότε που έγινα 18 ετών, με ανάγκασαν να εγκαταλείψω τη δομή. Ξαφνικά αναγκάστηκα να μείνω έξω επειδή είχα επίσης χάσει την αίτησή μου για άσυλο.» Αυτή η ασυνέχεια όχι μόνο αποσταθεροποιεί τη ζωή τους, αλλά παρεμποδίζει ενεργά τις οδούς προς την ένταξη.

Οι μηχανισμοί κοινωνικής στήριξης αποκαλύπτουν παρόμοιες ασυνέπειες. Αν και ορισμένοι ανήλικοι αναφέρουν χρήσιμες αλληλεπιδράσεις με κοινωνικούς λειτουργούς, άλλοι περιγράφουν τις υπηρεσίες αυτές ως αναποτελεσματικές ή άσχετες, αποδίδοντας μεσαία βαθμολογία και σημειώνοντας ότι «δεν κερδίζουν τίποτα» από την εν λόγω υποστήριξη. Η οικονομική στήριξη αναδύεται ως κρίσιμος φραγμός: χαρακτηρίστηκε επανειλημμένα ως ανεπαρκής· δεν καλύπτει ούτε τις βασικές ανάγκες διαβίωσης. Αυτή η ανεπάρκεια αναγκάζει τους ανήλικους να βασίζονται σε άτυπα δίκτυα για βασικά αγαθά, ενισχύοντας την εξάρτηση και την περιθωριοποίηση αντί να ενισχύουν την αυτονομία. Η υλική στήριξη ακολουθεί το ίδιο μοτίβο —περιορισμένη, ασυνεπής και χωρίς ευελιξία— υπογραμμίζοντας ένα σύστημα που παρέχει βοήθεια σε επίπεδο επιβίωσης χωρίς να επιτρέπει την ουσιαστική συμμετοχή στην κοινωνία. Η έλλειψη αυτή υποδηλώνει σημαντικό κενό στις τοπικές πρωτοβουλίες για τη στήριξη της ένταξης των ανηλίκων· κανένας από τους ανήλικους δεν γνώριζε κάποια πρωτοβουλία ή φορέα συνδεδεμένο με τον δήμο που να παρέχει υλική στήριξη.

Οι ρυθμίσεις στέγασης, ενώ προσφέρουν προσωρινή ασφάλεια, δεν συμβάλλουν σημαντικά στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Οι ανήλικοι αναφέρουν ότι βιώνουν απομόνωση όταν με την ενηλικίωση στεγάζονται όπου μπορούν, συνήθως με μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα και εκφράζουν νοσταλγία για προηγούμενα καταλύματα όπου η αλληλεπίδραση μεταξύ ομοτίμων ήταν δυνατή. Οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες, αν και συγκαταλέγονται μεταξύ των υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη θετική βαθμολογία, υπονομεύονται από συστημικά και προσωπικά εμπόδια: Τα γλωσσικά μαθήματα δεν είναι καθολικά προσβάσιμα και οι οικονομικές πιέσεις συχνά αναγκάζουν τους ανήλικους να δώσουν προτεραιότητα στην εργασία έναντι της σχολικής εκπαίδευσης. Αυτή η ένταση μεταξύ της άμεσης επιβίωσης και της εκπαιδευτικής συνέχειας αντικατοπτρίζει μια συστημική αποτυχία συνδυασμού της προστασίας με τους στόχους ένταξης.

Η παροχή υγειονομικής περίθαλψης είναι σταθερά επαρκής, αλλά οι ψυχοκοινωνικές ανάγκες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεκπληρωτες. Το άγχος που σχετίζεται με την απασχόληση, την οικογενειακή επανένωση και τη μελλοντική αβεβαιότητα αναδύεται ως επαναλαμβανόμενο θέμα, υπογραμμίζοντας την απουσία ολιστικής φροντίδας και υποστήριξης. Τα προγράμματα απασχολησιμότητας αξιολογούνται ως εξαιρετικά ανεπαρκή. Οι ανήλικοι προσβλέπουν στη νόμιμη εργασία και την επαγγελματική κατάρτιση, αλλά οι θεσμικές οδοί παραμένουν ουσιαστικά ανύπαρκτες. Ένας ανήλικος εξέφρασε αυτή την απογοήτευση με σαφήνεια: «Η ζωή δεν είναι εύκολη. Πρέπει να βρω δουλειά γιατί πρέπει να στηρίξω οικονομικά την οικογένειά μου πίσω στην Αίγυπτο. Μέχρι να βρω μια δουλειά με

αγχώνει.» Οι μελλοντικές φιλοδοξίες, όπως η εξασφάλιση στέγασης, η απόκτηση άδειας οδήγησης και η επίτευξη οικονομικής ανεξαρτησίας, αντιμετωπίζονται με συστημική αδιαφορία, αφήνοντας τους ανηλίκους να πλοηγούνται στην ενηλικίωση χωρίς προετοιμασία ή υποστήριξη.

Συνολικά, τα ευρήματα αυτά αποκαλύπτουν ένα καθεστώς προστασίας όπου οι υπηρεσίες είναι κατακερματισμένες, χρονικά περιορισμένες και αντιδραστικές, προσφέροντας προσωρινή ανακούφιση, ενώ συστηματικά αποτυγχάνουν να εξοπλίσουν τους ανηλίκους για ανεξάρτητη ζωή. Η απουσία μεταβατικού σχεδιασμού, σε συνδυασμό με ανεπαρκή οικονομικά μέτρα και μέτρα απασχολησιμότητας, αποτρέπει αποτελεσματικά την ένταξη και οδηγεί σε μόνιμη και κοινωνικό αποκλεισμό.

5.3. Αλληλεπιδράσεις με τις αρχές επιβολής του νόμου: συνοριακές και αστυνομικές αρχές – Πλαίσιο Πειραιά

Οι αναφορές των ασυνόδευτων ανηλίκων σχετικά με τις αλληλεπιδράσεις τους με τις αρχές επιβολής του νόμου και τη συνοριακή αστυνομία στο πλαίσιο του Πειραιά αποκαλύπτουν πρότυπα μεταχείρισης που κυμαίνονται από ελέγχους ρουτίνας έως σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων, με σημαντικές επιπτώσεις στην προστασία και την ένταξη. Ενώ ορισμένοι ανήλικοι δεν αναφέρουν συναντήσεις, άλλοι περιγράφουν εμπειρίες που χαρακτηρίζονται από κράτηση, σωματική κακοποίηση και εξευτελιστικές συνθήκες. Αρκετοί ερωτηθέντες τέθηκαν υπό κράτηση κατά την άφιξή τους σε νησιά όπως η Ρόδος και η Κως, παρά το γεγονός ότι δήλωσαν την ανηλικότητα τους και προσκόμισαν έγγραφα ταυτοποίησης. Ένας ανήλικος διηγήθηκε: «Πέρασα 4 ημέρες στη φυλακή στη Ρόδο. Τους είπα την ηλικία μου. Τους έδωσα το διαβατήριό μου, το οποίο είχα. Προφανώς ήξεραν ότι ήμουν ανήλικος. Κοιμόμασταν στο πάτωμα.» Τέτοιες μαρτυρίες υπογραμμίζουν συστημικές αποτυχίες όσον αφορά την προστασία των ανηλίκων από αυθαίρετη κράτηση και κακομεταχείριση.

Αναφέρθηκαν επίσης περιστατικά σωματικής βίας. Ένας από τους ερωτηθέντες δήλωσε: «Μας χτύπησαν όταν φτάσαμε στη Ρόδο. Τους είπα ότι είμαι ανήλικος, αλλά με έθεσαν υπό κράτηση. Μετά την παρέμβαση μιας ΜΚΟ, αφέθηκα ελεύθερος.» Ένας άλλος περιέγραψε τον ξυλοδαρμό και την ταπείνωση στην Κω, συμπεριλαμβανομένου του εξαναγκασμού του σε πόση καφέ. Οι καταγραφές αυτές επισημαίνουν πρακτικές που αντιβαίνουν στα διεθνή πρότυπα και νομικές υποχρεώσεις της χώρας για τη μεταχείριση των παιδιών σε μετακίνηση και εγείρουν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τη λογοδοσία και την εποπτεία των οργάνων.

Πέρα από τις αρχικές εμπειρίες στα σύνορα, οι ανήλικοι αντιμετωπίζουν επίσης αστυνόμευση σε αστικές περιοχές. Αρκετοί από τους ερωτηθέντες ανέφεραν ότι τους σταμάτησαν στους δρόμους της πόλης του Πειραιά, ακόμη και όταν έφεραν νόμιμα έγγραφα, και τους συνόδευσαν στα αστυνομικά τμήματα μέχρι να παρέμβει το προσωπικό του ξενώνα. Ενώ ένας ανήλικος ανέφερε ότι έτυχε σεβασμού μετά την επίδειξη γλωσσικής επάρκειας και νομικού καθεστώτος, άλλοι εξέφρασαν φόβο και αντιληπτή εχθρότητα, περιγράφοντας τους αξιωματικούς ως «πολύ θυμωμένους με όλους τους πρόσφυγες» και αναφέροντας αισθήματα ανασφάλειας κατά τη διάρκεια τέτοιων αλληλεπιδράσεων. Αυτά τα μοτίβα υποδηλώνουν ότι οι πρακτικές αστυνόμευσης συχνά δίνουν προτεραιότητα στον έλεγχο και όχι στην προστασία, ενισχύοντας ένα κλίμα εκφοβισμού και έλλειψης εμπιστοσύνης.

Οι συνεντεύξεις υπογραμμίζουν τον ψυχολογικό αντίκτυπο αυτών των εμπειριών στη ζωή και την ψυχική κατάσταση των ανηλίκων, καθώς αναδύονται επανειλημμένα κατά τη διάρκεια των αφηγήσεων τους, παρά το γεγονός ότι η τρέχουσα ζωή τους στον Πειραιά δεν περιλαμβάνει τέτοιες συνθήκες. Αυτές οι αναφορές υπογραμμίζουν τις συστημικές αδυναμίες στην εξασφάλιση της αξιοπρέπειας, της ισότητας και της προστασίας των παιδιών

Η κράτηση, η σωματική κακοποίηση και οι επαναλαμβανόμενοι έλεγχοι στους δρόμους τονίζουν την ένταση μεταξύ του ελέγχου της μετανάστευσης και των υποχρεώσεων προστασίας των παιδιών. Οι εμπειρίες αυτές όχι μόνο θέτουν σε κίνδυνο την άμεση ασφάλεια, αλλά και διαβρώνουν την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, παρεμποδίζοντας περαιτέρω τις οδούς προς την κοινωνική ένταξη.

5.4. Ευρήματα για τις διακρίσεις και τη βία – Ασουνόδευτοι ανήλικοι στον Πειραιά

Επισκόπηση

Οι μαρτυρίες ασυνόδευτων ανηλίκων που ερωτήθηκαν στον Πειραιά αποκαλύπτουν ένα διαφοροποιημένο τοπίο διακρίσεων και βίας, που κυμαίνεται από μεμονωμένα περιστατικά φυλετικής παρενόχλησης έως σοβαρές παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια της συνοριακής υποδοχής. Αποκαλύπτουν ότι οι εμπειρίες διακρίσεων και βίας δεν είναι ούτε ομοιόμορφες ούτε καθολικές, αλλά υπάρχουν σε πολλαπλά πλαίσια —συνοριακή υποδοχή, αστικό περιβάλλον και εκπαιδευτικό περιβάλλον. Ενώ αρκετοί δεν ανέφεραν άμεσες εμπειρίες κακοποίησης, άλλοι περιέγραψαν μεταχείριση που αντιβαίνει στα διεθνή πρότυπα, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στα ελληνικά νησιά.

I. Εμπειρίες στον Πειραιά

Εντός του Πειραιά, οι άμεσες αναφορές βίας ή διακριτικής μεταχείρισης ήταν περιορισμένες. Οι περισσότεροι ανήλικοι δήλωσαν ότι δεν είχαν αντιμετωπίσει κακοποίηση από παρόχους υπηρεσιών ή αρχές. Ωστόσο, σημειώθηκαν λεπτές μορφές αποκλεισμού σε δημόσιους χώρους και σχολεία. Ένας ανήλικος εξήγησε: *«Στο λεωφορείο και λίγο στο σχολείο επειδή είμαι μαύρος. Όχι, δεν μου μίλησαν, αλλά αισθάνομαι ότι δεν με συμπαθούν. Είναι ένα συναίσθημα — κανείς δεν μου επιτέθηκε, ούτε λεκτικά ούτε σωματικά.»* Ένας άλλος εξιστόρησε ένα περιστατικό ρατσιστικού πειράγματος στο σχολείο: *«Ένα παιδί από τη Συρία με κορόιδευε επειδή ήμουν μαύρος. Αλλά δεν έδωσα προσοχή... Μίλησα με τους δασκάλους και κάλεσαν αυτό το παιδί. Του είπαν ότι αν υποστώ ξανά τον ρατσισμό και με προσβάλει ξανά, θα φύγει από το σχολείο. Ένωσα ασφαλώς και αποδεκτός τόσο από τον καθηγητή όσο και από τον διευθυντή.»* Οι αφηγήσεις αυτές δείχνουν ότι, ενώ η έκδηλη βία είναι σπάνια στον Πειραιά, οι φυλετικοποιημένες αντιλήψεις και οι μικροεπιθέσεις εξακολουθούν να υφίστανται, γεγονός που απαιτεί την ενεργό παρέμβαση των εκπαιδευτικών για τη διατήρηση της ένταξης.

II. Εμπειρίες σε Κέντρα Υποδοχής στα Νησιά

Τα σοβαρότερα περιστατικά κακοποίησης και βίας σημειώθηκαν κατά την αρχική υποδοχή σε νησιά όπως η Κως και η Ρόδος. Πολλοί ανήλικοι ανέφεραν ότι ξυλοκοπήθηκαν από την αστυνομία, υπέστησαν ταπεινωτική μεταχείριση και κρατήθηκαν υπό εξευτελιστικές συνθήκες. Μια μαρτυρία το περιγράφει παραστατικά: *«Κατάχρηση και βία από την αστυνομία. Μας έβαλαν να καθίσουμε στα γόνατα για 2 ώρες στον καταυλισμό της Κω. Στην Κω, η αστυνομία με χτύπησε. μια φορά με ανάγκασαν να φάω καφέ».* Ένας άλλος ανήλικος περιέγραψε: *«Πέρασα 4 ημέρες στη φυλακή στη Ρόδο. Τους είπα την ηλικία μου, τους έδωσα το διαβατήριό μου, το οποίο είχα, προφανώς ήξεραν ότι ήμουν ανήλικος. Κοιμόμασταν στο πάτωμα.»* Οι λογαριασμοί αυτοί επισημαίνουν συστηματικές παραβιάσεις των προτύπων προστασίας των παιδιών και εγείρουν ανησυχίες σχετικά με τη λογοδοσία στις πρακτικές επιβολής των συνόρων.

III. Ζητήματα κοινά και στα δύο πλαίσια διαμονή

α) Η βία και η εξευτελιστική μεταχείριση εντοπίζονται στα σημεία εισόδου, όπου οι θεσμικές διασφαλίσεις φαίνονται πιο αδύναμες β) οι φυλετικές διακρίσεις —αν και λιγότερο συχνές— εντοπίζονται σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις εντός των σχολείων και των δημόσιων χώρων, συχνά με τη μορφή ενός διακριτικού αποκλεισμού ή λεκτικής παρενόχλησης. γ) οι μηχανισμοί αντιμετώπισης ποικίλλουν: ορισμένοι ανήλικοι απορρίπτουν πράξεις που εισάγουν διακρίσεις ως επουσιώδεις, ενώ άλλοι βασίζονται σε θεσμικούς φορείς για επανόρθωση, με ανάμεικτα αποτελέσματα. δ) οι εμπειρίες αυτές διαβρώνουν συλλογικά την εμπιστοσύνη στις αρχές και ενισχύουν τα συναισθήματα ανασφάλειας, δικαιώνοντας τα συστημικά εμπόδια στην ένταξη. Η διατήρηση τέτοιων πρακτικών αντικατοπτρίζει την ένταση μεταξύ του ελέγχου της μετανάστευσης και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, υπονομεύοντας την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 της ΣΔΠ και το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια σύμφωνα με το άρθρο 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.5 Στέγαση και αστεγία – Στοιχεία από συνεντεύξεις με ασυνόδετους ανηλίκους στον Πειραιά

Η στέγαση αναδείχθηκε ως κρίσιμη διάσταση στις βιωμένες εμπειρίες των ασυνόδετων ανηλίκων στον Πειραιά, αποκαλύπτοντας δομικές ευπάθειες που θέτουν σε κίνδυνο τη σταθερότητα και την ένταξη. Ενώ οι περισσότεροι φιλοξενήθηκαν σε δομές κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας τους, αρκετοί ανέφεραν περιόδους αστεγίας ή επισφαλών συνθηκών στέγασης, ιδίως κατά τη διάρκεια μεταβατικών φάσεων, όπως η άφιξη ή η ενηλικίωση. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τα συστημικά κενά στη διασφάλιση της συνέχειας της φροντίδας και της συμμόρφωσης με το δικαίωμα σε επαρκή στέγαση, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 27 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και στην οδηγία της ΕΕ για τις συνθήκες υποδοχής.

Οι αρχικές συνθήκες υποδοχής ήταν ιδιαίτερα δύσκολες για ορισμένους ανηλίκους. Ένας από τους ερωτηθέντες υπενθύμισε: *«Στη Ρόδο κοιμόμουν τέσσερις ημέρες στους δρόμους.»* Οι εμπειρίες αυτές αντικατοπτρίζουν τις αποτυχίες των συστημάτων στέγασης έκτακτης ανάγκης και εκθέτουν τους ανηλίκους σε αυξημένους κινδύνους εκμετάλλευσης και βλάβης. Μετά την αρχική άφιξη, η σημαντικότερη στεγαστική ανασφάλεια σημειώθηκε όταν οι ανήλικοι έγιναν 18 ετών και υποχρεώθηκαν να αποχωρήσουν από ειδικές εγκαταστάσεις για

παιδιά. Παρά τη νομική αναγνώριση ως πρόσφυγες, οι συμμετέχοντες βίωσαν τα αποτελέσματα του απότομου τερματισμού της στεγαστικής στήριξης και της απουσίας μεταβατικού σχεδίου. Όπως εξήγησε ένας ανήλικος: «Όταν αναγκάστηκα να εγκαταλείψω τον ξενώνα λόγω της ηλικίας μου, η μόνη βοήθεια από το υπουργείο ήταν να με στείλει πίσω σε έναν καταυλισμό όπως αυτόν στον οποίο μείναμε στα νησιά, και μάλιστα πολύ μακριά από την Αθήνα, στη βόρεια Ελλάδα. Εκείνη την εποχή, ήταν πολύ δύσκολο. Έπρεπε να βρω ένα μέρος να μείνω μόνος μου.» Ένας άλλος δήλωσε: «Όταν έγινα ακριβώς 18 ετών, δεν μπορούσα πλέον να παραμείνω στον ξενώνα, παρόλο που ήμουν αναγνωρισμένος πρόσφυγας. Ενημερώθηκα να προετοιμαστώ για την εύρεση νέας κατοικίας ένα μήνα πριν κλείσω τα 18.»

Οι αφηγήσεις αυτές αποκαλύπτουν μια συστημική εξάρτηση από άτυπα δίκτυα για την πρόληψη του φαινομένου της αστεγίας, με τους ανήλικους να εξαρτώνται συχνά από φίλους ή συμπολίτες τους για να εξασφαλίσουν προσωρινή στέγαση. Ενώ ορισμένοι κατάφεραν να μεταβούν σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα μέσω προσωπικών προσπαθειών, η διαδικασία αυτή περιγράφηκε ως αγχωτική και μη υποστηριζόμενη, υπογραμμίζοντας την απουσία δομημένων οδών προς την ανεξάρτητη διαβίωση.

Συνολικά, τα ευρήματα δείχνουν ότι η παροχή στέγασης για ασυνόδευτους ανήλικους στον Πειραιά χαρακτηρίζεται από χρονική διάρκεια και κατακερματισμό. Ενώ οι δομές προσφέρουν βραχυπρόθεσμη προστασία, η έλλειψη συνέχειας μετά την ενηλικίωση παρεμποδίζει την ένταξη. Το συστημικό αυτό μοτίβο αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη ένταση μεταξύ των μοντέλων υποδοχής έκτακτης ανάγκης και των μακροπρόθεσμων στόχων ένταξης που ορίζονται από τα διεθνή και ευρωπαϊκά πλαίσια για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

6. Ποσοτικές και Ποιοτικές Περιλήψεις συνεντεύξεων των ενδιαφερομένων μερών

6.1 Βασικές πληροφορίες

Η ομάδα ενδιαφερομένων μερών που συμμετείχε στη μελέτη αυτή είναι αντιπροσωπευτική μιας σειράς οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην προστασία και την υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλικών στον Πειραιά. Το δείγμα περιλαμβάνει επαγγελματίες από μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), διεθνείς οργανισμούς, δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες και εξειδικευμένες υπηρεσίες προστασίας των παιδιών. Κάθε πρόσκληση που κάναμε έγινε δεκτή, εκτός από το Υπουργείο Ασύλου και Μετανάστευσης και τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, οι οποίοι προσκλήθηκαν αλλά δεν συμμετείχαν στην έρευνα.

Οι ερωτηθέντες κατέχουν θέσεις όπως κοινωνικοί λειτουργοί, νομικοί σύμβουλοι, ψυχολόγοι, συντονιστές δομών και διαχειριστές προγραμμάτων, γεγονός που αντικατοπτρίζει μια διεπιστημονική προσέγγιση στην παροχή υπηρεσιών. Τα έτη επαγγελματικής πείρας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών ποικίλλουν σημαντικά, κυμαινόμενα από 3 έως πάνω από 15, με τους περισσότερους συμμετέχοντες να διαθέτουν εκτεταμένο υπόβαθρο στους τομείς της προστασίας των παιδιών, της διαχείρισης της μετανάστευσης και της ανθρωπιστικής βοήθειας. Τα ακαδημαϊκά προσόντα περιλαμβάνουν

πτυχία νομικής, κοινωνικής εργασίας, ψυχολογίας και εκπαίδευσης, τα οποία συμπληρώνονται από εξειδικευμένη κατάρτιση σε διαδικασίες ασύλου, φροντίδα βασισμένη σε τραύματα και διαπολιτισμική διαμεσολάβηση.

Οι οργανώσεις εξυπηρετούν σημαντικό αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων, με εκτιμήσεις που κυμαίνονται από δεκάδες έως αρκετές εκατοντάδες περιπτώσεις ετησίως, ανάλογα με το μέγεθος και το πεδίο δραστηριοποίησης του φορέα. Οι ανήλικοι εμπíπτουν συνήθως στην ηλικιακή ομάδα των 14 έως 18 ετών, προερχόμενοι κυρίως από τη Νότια Ασία, την Υποσαχάρια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, τόσο αιτούντες άσυλο όσο και αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, με διαφορετικά επίπεδα ευαλωτότητας, συμπεριλαμβανομένου του βιώματος του εκτοπισμού, της έκθεσης στη βία και της ψυχοκοινωνικής δυσφορίας.

Αυτή η σύνθεση των ενδιαφερόμενων μερών παρέχει μια ολοκληρωμένη προοπτική για την επιχειρησιακή πραγματικότητα της προστασίας των παιδιών στον Πειραιά, η οποία περιλαμβάνει νομικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις στήριξης.

6.2. Κυριότερες προκλήσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους όπως προσδιορίζονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη

Οι συνεντεύξεις των ενδιαφερόμενων μερών αποκαλύπτουν μια συστοιχία αλληλένδετων προκλήσεων που εμποδίζουν την προστασία και την ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στον Πειραιά. Οι προκλήσεις αυτές καλύπτουν νομικούς, κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς και ψυχοκοινωνικούς τομείς, αντικατοπτρίζοντας τις συστημικές ελλείψεις στο εθνικό πλαίσιο για την προστασία των παιδιών και τη μετανάστευση.

Το συχνότερα αναφερόμενο εμπόδιο αφορά το επισφαλές νομικό καθεστώς των ανηλίκων και τις ελάχιστες πιθανότητες νομιμοποίησης της παραμονής τους γεγονός το οποίο οποία τα ενδιαφερόμενα μέρη περιγράφουν ως κρίσιμο. Η ανασφάλεια αυτή επιδεινώνεται από τη διαδικαστική αδιαφάνεια: «Τα παιδιά συχνά λαμβάνουν έγγραφα χωρίς κανείς να τους εξηγεί το περιεχόμενό τους», επισήμανε ένας νομικός εμπειρογνώμονας. Η έλλειψη επαρκούς νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης, σε συνδυασμό με γλωσσικά εμπόδια και έλλειψη διερμηνείας στο διοικητικό και δικαστικό πλαίσιο, υπονομεύει περαιτέρω την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και παραβιάζει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη υπογράμμισαν την αδυναμία εξεύρεσης ασφαλούς στέγασης μετά την ενηλικίωση ως διαρθρωτικό κενό. Ο απότομος τερματισμός της στεγαστικής υποστήριξης με την ενηλικίωση αναγκάζει τους ανηλίκους σε επισφαλείς ρυθμίσεις διαβίωσης ή ακανόνιστη εργασία, διαιωνίζοντας κύκλους ευαλωτότητας.

Ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός αναδείχθηκε ως επαναλαμβανόμενο θέμα. Τα ενδιαφερόμενα μέρη τόνισαν ότι οι ανήλικοι συχνά αποτυγχάνουν να παρακολουθήσουν επίσημη σχολική εκπαίδευση λόγω οικονομικών πιέσεων, έλλειψης διερμηνείας και ανεπαρκούς γλωσσικής υποστήριξης. Όπως παρατήρησε ένας συμμετέχων, «Η έλλειψη γλωσσικών δεξιοτήτων εμποδίζει την ικανότητά τους να επικοινωνούν με τους συνομηλίκους και τους εκπαιδευτικούς τους». Τα εμπόδια αυτά όχι μόνο εμποδίζουν την ακαδημαϊκή πρόοδο, αλλά και εμποδίζουν την κοινωνική ένταξη, ενισχύοντας την απομόνωση και την περιθωριοποίηση.

Τα τραύματα και οι ανησυχίες για την ψυχική υγεία αναφέρθηκαν επανειλημμένα, και συνδέονται με εμπειρίες πολέμου, κακοποίησης και απώλειας. Τα ενδιαφερόμενα μέρη επισήμαναν την απουσία εξειδικευμένων ψυχολογικών και ψυχιατρικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα οι ανήλικοι να μην διαθέτουν επαρκείς μηχανισμούς αντιμετώπισης. Η έλλειψη οικογενειακού περιβάλλοντος επιδεινώνει αυτές τις ευπάθειες, δημιουργώντας συνθήκες συναισθηματικής αστάθειας που εμποδίζουν την ανθεκτικότητα και την προσαρμογή.

Αρκετά ενδιαφερόμενα μέρη εξέφρασαν την ανησυχία τους για την απουσία προγραμμάτων πρόληψης του εγκλήματος και την αύξηση της κράτησης μετά τις πρόσφατες τροποποιήσεις του ποινικού κώδικα, οι οποίες επηρεάζουν δυσανάλογα τους ανηλίκους που έρχονται σε επαφή με το δικαστικό σύστημα. Η έλλειψη προγραμμάτων επανένταξης για τα παιδιά που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες παγώνει περαιτέρω τον αποκλεισμό, σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα για την αποκαταστατική δικαιοσύνη για τους ανηλίκους.

Οι προκλήσεις αυτές οφείλονται σε συστημικούς παράγοντες: κατακερματισμένη παροχή υπηρεσιών, ανεπαρκής συντονισμός μεταξύ των φορέων και χρόνιοι περιορισμοί όσον αφορά τους πόρους.³⁴ Οι ελλείψεις αυτές υπονομεύουν συλλογικά την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων³⁵ και το δικαίωμα στην ανάπτυξη³⁶, μετατρέποντας την προσωρινή προστασία σε παρατεταμένη επισφάλεια.

6.3. Υπηρεσίες για ασυνόδευτους ανηλίκους στον Πειραιά: είδη και εκτίμηση επάρκειας από τα ενδιαφερόμενα μέρη³⁷

Οι συνεντεύξεις των ενδιαφερόμενων μερών αποκαλύπτουν ένα ποικιλόμορφο αλλά κατακερματισμένο τοπίο υπηρεσιών για τους ασυνόδευτους ανηλίκους στον Πειραιά, το οποίο περιλαμβάνει την επιτροπεία, τη στέγαση, την εκπαίδευση, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη, τη διερμηνεία, την επαγγελματική συμβουλευτική και την υπεράσπιση. Οι βασικές υπηρεσίες όπως η επιτροπεία, η νομική συνδρομή, η στέγαση και η γλωσσική εκπαίδευση αξιολογούνται γενικά ως ιδιαίτερα επαρκείς, γεγονός που υποδηλώνει ισχυρή συμμόρφωση με τις άμεσες ανάγκες προστασίας. Οι εντεταλμένοι επιτροπείας τονίζουν το ρόλο τους στην εκπροσώπηση των ανηλίκων σε προσωπικά και νομικά θέματα, την προετοιμασία τους για την ενηλικίωση και τη διατήρηση ατομικών σχεδίων δράσης. Οι υπηρεσίες στέγασης, συμπεριλαμβανομένων των ημιαυτόνομων ρυθμίσεων διαβίωσης, αξιολογούνται ομοίως ως αποτελεσματικές κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας, ενώ τα μαθήματα γλωσσών και η σχολική υποστήριξη λαμβάνουν θετικές αξιολογήσεις για την προώθηση της εκπαιδευτικής ένταξης.

Ωστόσο, τα ενδιαφερόμενα μέρη εντοπίζουν συστηματικά αδυναμίες που υπονομεύουν τη συνέχεια και τη βιωσιμότητα των υπηρεσιών. Τα προγράμματα ψυχοκοινωνικής

³⁴ Βλ. κατωτέρω κεφάλαιο 6.2.4. Θεσμικές προκλήσεις και προκλήσεις πολιτικής,

³⁵ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, άρθρο 2.

³⁶ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, άρθρο 6.

³⁷ Η εκτίμηση επάρκειας από τα ενδιαφερόμενα μέρη απεικονίζεται στον πίνακα 3.

υποστήριξης και ψυχικής υγείας, αν και υπάρχουν, αξιολογούνται λιγότερο επαρκή αντανακλώντας τους περιορισμούς των πόρων και το περιορισμένο εξειδικευμένο προσωπικό. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος σημείωσε: *«Αν και οι δράσεις αυτές ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ανηλίκων και σχεδιάζονται από κοινού με τα παιδιά, δυστυχώς εξαρτώνται από κύκλους χρηματοδότησης έργων, γεγονός που περιορίζει τη βιωσιμότητά τους.»* Αυτή η εξάρτηση από βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση δημιουργεί ασυνέχεια, με αποτέλεσμα οι ανήλικοι να μην έχουν σταθερή πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Οι οργανώσεις συνηγορίας αναφέρουν ότι παρέχουν δραστηριότητες ενδυνάμωσης, εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού και βιωματικές παρεμβάσεις όπως η Adventure Therapy, με στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ενσωμάτωσης. Ενώ είναι καινοτόμα, τα προγράμματα αυτά είναι ευάλωτα στις διακυμάνσεις της χρηματοδότησης και στερούνται θεσμικής ενσωμάτωσης, μειώνοντας τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπό τους. Ομοίως, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η στήριξη της απασχολησιμότητας περιγράφονται ως σποραδικές και ανεπαρκείς, με τα ενδιαφερόμενα μέρη να τονίζουν την απουσία συστημικών οδών προς τη νόμιμη απασχόληση — χάσμα που διαιωνίζει την παράτυπη εργασία και την οικονομική ανασφάλεια.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη υπογραμμίζουν επίσης τις συστημικές προκλήσεις συντονισμού. Ενώ οι δημοτικοί φορείς περιγράφουν τη συνεργασία ως «ικανοποιητική», άλλοι επισημαίνουν την απουσία δεσμευτικού πρωτοκόλλου, τον κατακερματισμό των αρμοδιοτήτων και την έλλειψη κοινών βάσεων δεδομένων ή εργαλείων ψηφιακής επικοινωνίας. Όπως παρατήρησε ένας από τους ερωτηθέντες: *«Οι δράσεις συχνά εξαρτώνται από το ποιες ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σε μια δεδομένη χρονική στιγμή ή από τη διαθεσιμότητα χρηματοδότησης. Δεν είναι πάντα σαφές ποιος είναι υπεύθυνος για τι — στέγαση, νομική προστασία, ψυχολογική υποστήριξη.»* Ο κατακερματισμός αυτός οδηγεί σε παραβεβλημένες ανάγκες, αλληλοεπικάλυψη των προσπαθειών και αναποτελεσματική κατανομή των πόρων. Επιπλέον, τα ενδιαφερόμενα μέρη επισημαίνουν την έλλειψη κοινών προτύπων κατάρτισης μεταξύ των οργανισμών, με αποτέλεσμα ασυνεπείς πρακτικές προστασίας.

Τέλος, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στις εξειδικευμένες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της μεταβατικής στέγασης για νέους ενήλικες, των στοχευμένων προγραμμάτων ψυχικής υγείας, της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και των εγκαταστάσεων για ανηλίκους με αυξημένες ανάγκες (π.χ. αναπηρίες, εθισμοί, εγκυμοσύνη). Τα ενδιαφερόμενα μέρη αναφέρουν επίσης την απουσία ασφαλών κοινοτικών χώρων, επαγγελματικής συμβουλευτικής και ψυχαγωγικών ευκαιριών, όπως ο αθλητισμός και οι τέχνες, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ολιστική ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη. Συνολικά, τα πορίσματα απεικονίζουν ένα σύστημα προστασίας που προσφέρει ευρύ φάσμα υπηρεσιών, αλλά εξακολουθεί να περιορίζεται από τον κατακερματισμό, την εξάρτηση από τη χρηματοδότηση και την έλλειψη συνέχειας. Ενώ συχνά καλύπτονται άμεσες ανάγκες, η απουσία μακροπρόθεσμων στρατηγικών που βασίζονται στα δικαιώματα μετατρέπει την προσωρινή προστασία σε παρατεταμένη τρωτότητα.

6.4.Θεσμικές προκλήσεις και προκλήσεις πολιτικής στην παροχή υπηρεσιών

Οι πληροφορίες των ενδιαφερόμενων μερών αποκαλύπτουν μια σειρά από θεσμικές προκλήσεις και προκλήσεις σε επίπεδο πολιτικής που εμποδίζουν την αποτελεσματική ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στον Πειραιά. Ενώ συχνά δίνεται προτεραιότητα στην αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και στη βασική περίθαλψη, η μακροπρόθεσμη ολοκλήρωση παραμένει ανεπαρκώς ανεπτυγμένη και κατακερματισμένη.

Μια σημαντική ανησυχία είναι η έλλειψη ολοκληρωμένης στρατηγικής ένταξης μετά τη μετάβαση των ανηλίκων στην ενηλικίωση. Μετά τη συμπλήρωση των 18 ετών και την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν αιφνίδιο αποκλεισμό από τις υπηρεσίες στέγασης και υποστήριξης, χωρίς δομημένες οδούς πρόσβασης σε ασφαλή στέγαση ή απασχόληση. Αυτό το χάσμα τους αφήνει ευάλωτους στην έλλειψη στέγης, την εκμετάλλευση και την κοινωνική περιθωριοποίηση.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη υπογραμμίζουν επίσης την περιορισμένη πολιτική βούληση για την προώθηση της ένταξης, με τις εθνικές προτεραιότητες να επικεντρώνονται συχνά στον έλεγχο των συνόρων και τη διαχείριση της μετανάστευσης και όχι στην κοινωνική ένταξη. Αυτό επιδεινώνεται και από τις αργές και πολύπλοκες διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, ιδίως στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου, ο οποίος παρατείνει την αβεβαιότητα και την απομόνωση των ανηλίκων.

Ο θεσμικός κατακερματισμός υπονομεύει περαιτέρω την παροχή υπηρεσιών. Η απουσία αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ κρατικών υπηρεσιών, δήμων και ΜΚΟ έχει ως αποτέλεσμα αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες και ασυνεπή στήριξη. Οι επαγγελματίες αναφέρουν έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού σε βασικούς τομείς —όπως η επιβολή του νόμου, η δικαιοσύνη και οι κοινωνικές υπηρεσίες— το οποίο είναι επαρκώς εκπαιδευμένο ώστε να εργάζεται με παιδιά που έρχονται σε επαφή με τον νόμο.

Το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής περιγράφονται ως υπερβολικά περίπλοκα και ασταθή, με συχνές νομοθετικές αλλαγές και ανεπαρκή ευθυγράμμιση με τις οδηγίες της ΕΕ. Αυτό δημιουργεί σύγχυση μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών και περιορίζει τη συνέχεια της υποστήριξης. Οι πιλοτικές πρωτοβουλίες, όπως τα φιλικά προς τα παιδιά προγράμματα απονομής δικαιοσύνης, σπάνια θεσμοθετούνται ή κλιμακώνονται, ενώ η αναδιάταξη του προσωπικού χωρίς επαρκή κατάρτιση αποδυναμώνει περαιτέρω την ποιότητα των υπηρεσιών.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη επισημαίνουν επίσης ότι τα σχολεία συχνά δεν λειτουργούν ως αποτελεσματικοί χώροι ένταξης, ιδίως οι ανήλικοι με χαμηλό επίπεδο αλφαριθμητισμού ή χωρίς προηγούμενη σχολική εκπαίδευση. Η περιορισμένη διαθεσιμότητα μαθημάτων υποδοχής και η έλλειψη προσβάσιμων προγραμμάτων αγγλικής γλώσσας επιδεινώνουν τον εκπαιδευτικό αποκλεισμό.

Τέλος, η ξενοφοβική ρητορική και ο στιγματισμός στον δημόσιο λόγο συμβάλλουν σε ένα εχθρικό περιβάλλον, επηρεάζοντας έμμεσα το ηθικό και την αποτελεσματικότητα των επαγγελματιών και παρεμποδίζει την ευρύτερη κοινωνική αποδοχή των ανηλίκων.

Συνοπτικά, η δυνατότητα ένταξης και στον Πειραιά περιορίζεται από συστημικά κενά πολιτικής, θεσμικές αδυναμίες και έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί συντονισμένη εθνική στρατηγική, σταθερά νομικά πλαίσια, επενδύσεις σε εξειδικευμένο προσωπικό και στροφή προς πολιτικές ένταξης χωρίς αποκλεισμούς, με επίκεντρο τα παιδιά.

Ερωτηθέντες σχετικά με καλές πρακτικές – τις οποίες ακολούθησε κάθε είδους φορέας – στην παροχή υπηρεσιών για ανηλίκους στον δήμο Πειραιά, οι ενδιαφερόμενοι προσδιόρισαν τις ακόλουθες πρακτικές:

Αξιοσημείωτη καλή πρακτική είναι η εφαρμογή προγραμμάτων Υποστηριζόμενης Ανεξάρτητης Διαβίωσης (SIL), τα οποία προσφέρουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη και κατάρτιση σε δεξιότητες ζωής (π.χ. διαχείριση χρημάτων, οικιακές εργασίες) χωρίς υπερβολική εποπτεία. Τα προγράμματα αυτά αποσκοπούν στην προετοιμασία των ανηλίκων για την ενηλικίωση με αξιοπρεπή και ενδυναμωτικό τρόπο.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, ο δήμος συνεργάστηκε με συντονιστές εκπαίδευσης προσφύγων για την υποστήριξη της εγγραφής στο σχολείο, ενώ ΜΚΟ συνέβαλαν μέσω μαθημάτων υποδοχής ZEP που παρέχουν γλωσσική και ακαδημαϊκή υποστήριξη σε παιδιά χωρίς προηγούμενη σχολική φοίτηση.

Στον Πειραιά σημειώνονται ορισμένα πρώτα βήματα και προσπάθειες για την ένταξη των ανηλίκων στη ζωή της πόλης και της κοινωνίας: α) οι τοπικές αρχές παρέχουν πρόσβαση σε δημοτικές αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως κολύμβηση και ποδόσφαιρο, σε συνεργασία με ερασιτεχνικές ομάδες. β) συμμετοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων σε προγράμματα πολιτιστικής και μουσικής εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των σκακιστικών συλλόγων και των κοινοτικών εκδηλώσεων, και η συμμετοχή τους σε δημόσιους εορτασμούς, όπως το φεστιβάλ «Sea Days», όπου ασχολούνταν με παιχνίδια, μουσική και κοινά γεύματα σε δημόσια πάρκα.

6.5. Ευρήματα σχετικά με τις διακρίσεις, τη βία και την αλληλεπίδραση με τις αρχές επιβολής του νόμου : συνοριακές και αστυνομικές αρχές

Τα ενδιαφερόμενα μέρη σε πολλούς επαγγελματικούς τομείς του Δήμου Πειραιά – συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών λειτουργών, του προσωπικού του κέντρου υποδοχής, των εκπαιδευτικών και των επαγγελματιών του νομικού κλάδου— προσέφεραν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τις διακρίσεις, τη βία και τη συμπεριφορά των αρχών επιβολής του νόμου έναντι των ασυνόδευτων ανηλίκων. Οι αφηγήσεις τους αποκαλύπτουν ένα σύνθετο και συχνά αντιφατικό τοπίο, που χαρακτηρίζεται από περιπτώσεις τόσο προσεκτικού χειρισμού όσο και προβληματικών, μερικές φορές καταχρηστικών, πρακτικών.

Ένα επαναλαμβανόμενο θέμα αφορά τον φυσικό εξαναγκασμό και τον ακατάλληλο περιορισμό. Οι επαγγελματίες ανέφεραν μεμονωμένες περιπτώσεις στις οποίες ανήλικοι ισχυρίστηκαν ότι χρησιμοποιήθηκε αστυνομική βία εναντίον τους. Η τακτική της χρήσης χειροπέδων στους ανηλίκους, ακόμη και για ήσσονος σημασίας αδικήματα, αναδείχθηκε ως συγκεκριμένο σημείο ανησυχίας. Τέτοιες πρακτικές, αν και ίσως δικαιολογούνται με διαδικαστικά προσχήματα, κρίθηκαν ευρέως απαράδεκτες και ασύμβατες με τις αρχές των δικαιωμάτων του παιδιού και την αρχή της αναλογικότητας

Εξίσου ανησυχητικές ήταν οι πολλαπλές αναφορές σε λεκτική κακοποίηση, εκφοβισμό και ταπείνωση. Τα ενδιαφερόμενα μέρη περιέγραψαν περιστατικά αστυνομικών που φώναζαν σε ανηλίκους, απειλούσαν με φυλάκιση ή έκαναν χλευαστικές και ρατσιστικές παρατηρήσεις. Οι συμπεριφορές αυτές έγιναν αντιληπτές όχι μόνο ως μορφές διακρίσεων αλλά και ως αποτρεπτικοί παράγοντες για την προθυμία των ανηλίκων να ζητήσουν βοήθεια ή να καταγγείλουν θυματοποίηση. Τα στοιχεία αναδεικνύουν επίσης τον μετασχηματιστικό αντίκτυπο της επαγγελματικής συνοδείας: όταν ήταν παρόντες κοινωνικοί λειτουργοί ή εντεταλμένοι επιτροπείας, η συμπεριφορά των αξιωματικών συχνά μετατοπιζόταν προς την ευγένεια και τη συμμόρφωση με το πρωτόκολλο, υπογραμμίζοντας τη σημασία της συνηγορίας και της εποπτείας ακόμα και στις αλληλεπιδράσεις ήσσονος σημασίας με τις αρχές επιβολής του νόμου.

Οι εκθέσεις επισημαίνουν επίσης διακριτική μεταχείριση και θεσμική μεροληψία σε ευρύτερες δημόσιες υπηρεσίες. Πέρα από τη συμπεριφορά της αστυνομίας, οι επαγγελματίες ανέφεραν παραδείγματα δασκάλου που απομάκρυνε ένα παιδί από την τάξη λόγω ανεπαρκών γνώσεων της ελληνικής γλώσσας και περιστατικών όπου οι δημόσιες αρχές ή τα σχολεία αρνήθηκαν να εγγράψουν ή να εξυπηρετήσουν ανηλίκους. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι οι συστημικές διακρίσεις εκτείνονται πέρα από την επιβολή του νόμου, αντικατοπτρίζοντας ευρύτερα κοινωνικά και γραφειοκρατικά εμπόδια στην ένταξη.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη περιέγραψαν περαιτέρω τη διαδικαστική παραμέληση και άρνηση βασικών υπηρεσιών. Οι περιπτώσεις περιλάμβαναν ισχυρισμούς της αστυνομίας ότι δεν υπήρχε «προϋπολογισμός» για την παροχή τροφίμων σε ανηλίκους υπό προστατευτική φύλαξη και άλλες περιπτώσεις στις οποίες τα θύματα που πλησίαζαν την αστυνομία για να καταγγείλουν περιστατικά απορρίφθηκαν χωρίς βοήθεια. Τέτοια παραδείγματα καταδεικνύουν υλικές ελλείψεις και θεσμική αδράνεια που θέτουν σε κίνδυνο την ευημερία και τη νομική προστασία των ανηλίκων, συχνά υπό το πρόσχημα διοικητικών ή οικονομικών περιορισμών.

Ωστόσο, η συνολική εικόνα δεν είναι ομοιόμορφα αρνητική. Ορισμένοι συμμετέχοντες αναγνώρισαν ότι πολλοί αστυνομικοί επιδεικνύουν προσεκτική και μη καταχρηστική συμπεριφορά, ιδίως κατά τη διάρκεια παρεμβάσεων σε εγκαταστάσεις υποδοχής. Αυτό το διφορούμενο πρότυπο —που κυμαίνεται από υποδειγματικό επαγγελματισμό έως συμπεριφορά που εισάγει διακρίσεις— συνεπάγεται ασυνέπεια και όχι συστηματική εχθρότητα. Η απόκλιση στην πράξη φαίνεται να απορρέει από τις διαφορές στην ατομική κατάρτιση, τη θεσμική νοοτροπία και τις πιέσεις λόγω κατάστασης και όχι από τη ρητή πολιτική.

Από αναλυτική άποψη, αυτές οι μαρτυρίες καταδεικνύουν την αλληλεπίδραση μεταξύ συστημικής και διαπροσωπικής διάκρισης. Ενώ η εμφανής κακοποίηση ή βία μπορεί να συμβαίνει σποραδικά, οι συστημικές ελλείψεις — όπως η έλλειψη πόρων, η ανεπαρκής κατάρτιση ή οι ασαφείς διαδικαστικές οδηγίες — δημιουργούν περιβάλλοντα στα οποία η διακριτική ή αμελής συμπεριφορά μπορεί να συνεχιστεί χωρίς να αμφισβητείται. Τα στοιχεία υπογραμμίζουν την επείγουσα ανάγκη για μια ολοκληρωμένη, βασισμένη στα δικαιώματα μεταρρύθμιση των θεσμικών ανταποκρίσεων στα ασυνόδευτα παιδιά συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών ανάπτυξης ικανοτήτων, παρακολούθησης και λογοδοσίας.

Συνοψίζοντας, οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών απεικονίζουν ένα σύστημα που χαρακτηρίζεται τόσο από προστατευτική πρόθεση όσο και από διαδικαστική ευπάθεια. Τα στοιχεία αποκαλύπτουν σωματική και ψυχολογική κακομεταχείριση, άνιση πρόσβαση σε υπηρεσίες και εκπαιδευτικό αποκλεισμό, σε αντίθεση με παραδείγματα ορθής συμπεριφοράς και ανταπόκρισης όταν υπάρχει εποπτεία. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί την εφαρμογή προτύπων αστυνόμευσης ευαίσθητων στα παιδιά, υποχρεωτική κατάρτιση κατά των διακρίσεων και με γνώμονα τα τραύματα για όλο το προσωπικό πρώτης γραμμής, καθώς και εγγυημένο δικαίωμα συνοδείας για κάθε ασυνόδευτο ανήλικο κατά την επαφή του με τις αρχές επιβολής του νόμου ή τις διοικητικές αρχές. Η ενίσχυση της λογοδοσίας και η διασφάλιση της συνεπούς κάλυψης των βασικών αναγκών, όπως τροφή, στέγαση και εκπαίδευση— είναι εξίσου ζωτικής σημασίας.

Συνολικά, τα ευρήματα αναδεικνύουν τη διττή πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στον Πειραιά: ενώ υπάρχουν επίσημα πλαίσια προστασίας, τα κενά στην εφαρμογή και την καθημερινή πρακτική εξακολουθούν να εκθέτουν τα παιδιά σε ευπάθεια, δυσπιστία και δευτερογενή θυματοποίηση. Μόνο μέσω συστημικού συντονισμού, θεσμικής εποπτείας και σταθερής δέσμευσης για τα δικαιώματα του παιδιού μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά αυτές οι ελλείψεις.

7. Συστάσεις

Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για μια συντονισμένη και βιώσιμη προσέγγιση για τη βελτίωση της προστασίας, της μετάβασης στην ενηλικίωση και της ένταξης των ασυνόδευτων ανηλίκων. Στη συνέχεια παρουσιάζονται βασικές συστάσεις με βάση τα κενά που εντοπίστηκαν στην έρευνα και στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας.

1. Δημιουργία και ενίσχυση κέντρων νεολαίας. Είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν και να διατεθούν επαρκείς πόροι σε μόνιμα κέντρα υποστήριξης των νέων για εφήβους και νεαρούς ενήλικες, τα οποία θα παρέχουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες, όπως διερμηνεία, νομική συνδρομή, κοινωνικές συμβουλές και διαμεσολάβηση. Τα κέντρα αυτά θα πρέπει να συνεργάζονται στενά με τα σχολεία, τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης και άλλες σχετικές δημόσιες υπηρεσίες, ώστε να διασφαλίζεται η έγκαιρη και αποτελεσματική πρόσβαση σε βασική στήριξη και να διευκολύνεται η κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση.

2. Δημιουργία προγραμμάτων ομαλής μετάβασης στην ενηλικίωση. Είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν δομημένα προγράμματα μετάβασης στην ενηλικίωση για τα ασυνόδευτα παιδιά που γίνονται 18 ετών. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να βασίζονται στις ανάγκες και να καλύπτουν, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τη μαθητεία, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, την εκμάθηση γλωσσών και τη στοχευμένη κοινωνικοοικονομική στήριξη.

3. Σύσταση Δημοτικού Συντονιστικού Οργάνου. Είναι σημαντικό να θεσπιστεί δημοτικός συντονιστικός μηχανισμός για τη διασφάλιση αποτελεσματικής συνεργασίας όσον αφορά την προστασία και την ένταξη των ασυνόδευτων παιδιών. Ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να φέρνει σε επαφή τις αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες, την Εισαγγελία, τα σχολεία, τις εγκαταστάσεις υποδοχής και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και να συνεδριάζει

σε τακτική βάση για να διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών, τις συντονισμένες απαντήσεις και τη συνέχεια της περίθαλψης.

4. Ανάπτυξη ικανοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων. Θα πρέπει να θεσπιστεί τακτική και υποχρεωτική ανάπτυξη ικανοτήτων για τους δημόσιους υπαλλήλους, για όσους αλληλεπιδρούν με ασυνόδευτα παιδιά, συμπεριλαμβανομένου του δημοτικού προσωπικού, του υγειονομικού προσωπικού, του εκπαιδευτικού προσωπικού και των κοινωνικών υπηρεσιών. Οι δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων θα πρέπει να καλύπτουν, μεταξύ άλλων, τα πρότυπα προστασίας των παιδιών, τα δικαιώματα των ασυνόδευτων παιδιών και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

5. Διασφάλιση της πρόσβασης σε στέγαση κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση. Θα πρέπει να αναπτυχθούν δομημένες και προγραμματισμένες διαδρομές στέγασης για ασυνόδευτα παιδιά που πλησιάζουν την ενηλικίωση, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της φροντίδας και της ένταξης μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους. Η παροχή στέγης και στεγαστικής στήριξης θα πρέπει να επεκταθεί πέραν της ηλικίας των 18 ετών, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους νέους ενήλικες να μεταβούν σταδιακά σε ανεξάρτητη διαβίωση χωρίς διακοπή της στήριξης. Ο αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών προστασίας των παιδιών, των στεγαστικών αρχών, των δήμων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι απαραίτητος για την πρόληψη του φαινομένου των αστέγων κατά τη διάρκεια και μετά τη μετάβαση στην ενηλικίωση, καθώς και για την απομάκρυνση από τις λύσεις έκτακτης ανάγκης ή στέγασης προς λύσεις στέγασης που βασίζονται στα δικαιώματα.

6. Προώθηση της συμμετοχής και της ενδυνάμωσης των ανηλίκων. Μολονότι υπάρχουν πρωτοβουλίες συμμετοχής, παραμένουν περιορισμένες. Είναι αναγκαίο να θεσπιστούν και να αναπτυχθούν **διαρθρωμένοι μηχανισμοί συμμετοχής**, όπως συμβουλευτικές ομάδες νέων και χώροι διαβούλευσης εντός των δημοτικών υπηρεσιών. Η ενίσχυση της υπηρεσίας και της εκπροσώπησης των ανηλίκων θα στηρίξει τη λογοδοσία και την προστασία των δικαιωμάτων.

7. Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε αποτελεσματική και χωρίς αποκλεισμούς πρόσβαση στην εκπαίδευση. Τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να έχουν άνευ όρων πρόσβαση σε μη διαχωρισμένη γενική εκπαίδευση, με γλωσσική υποστήριξη και άλλα αναγκαία μέτρα που παρέχονται εντός των σχολείων και όχι μέσω διαχωρισμένων τάξεων ή παράλληλων συστημάτων.

8. Πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες. Θα πρέπει να διασφαλίζεται η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση των ασυνόδευτων παιδιών στις δημόσιες υπηρεσίες. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει τη διαθεσιμότητα εξειδικευμένης διερμηνείας στις δημόσιες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της διερμηνείας με φυσική παρουσία και της διερμηνείας εξ αποστάσεως, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη (συμπεριλαμβανομένης της ψυχοκοινωνικής στήριξης), την εκπαίδευση, τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις διοικητικές διαδικασίες.

9. Διασφάλιση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη προκειμένου να διασφαλίζεται η αντιμετώπιση των παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει την

πρόσβαση σε νομική συνδρομή, με την υποστήριξη του Επιτρόπου καθώς και την ανάπτυξη ικανοτήτων των επαγγελματιών του νομικού κλάδου και των συμβουλευτικών υπηρεσιών για την καλύτερη κατανόηση των αναγκών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά.

10. Διασφάλιση της πρόσβασης των ασυνόδευτων παιδιών στο γενικό σύστημα προστασίας των παιδιών, με πρόσβαση σε ανάδοχη φροντίδα. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα ασυνόδευτα παιδιά περιλαμβάνονται πλήρως στο γενικό σύστημα προστασίας των παιδιών σε ισότιμη βάση με όλα τα παιδιά που στερούνται γονικής μέριμνας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε ποιοτική φροντίδα με βάση την οικογένεια, όπως η ανάδοχη φροντίδα. Αυτό απαιτεί την ενίσχυση και την επαρκή χρηματοδότηση των συστημάτων προστασίας των παιδιών και αναδοχής, την επέκταση των υπηρεσιών αναδοχής και τη διασφάλιση εξατομικευμένης πρόσβασης σε υπηρεσίες με βάση τις προσδιορισμένες ανάγκες κάθε παιδιού. Απαιτεί επίσης τη συστηματική στρατολόγηση, κατάρτιση και συνεχή υποστήριξη των ανάδοχων γονέων, με ιδιαίτερη προσοχή στις ιδιαίτερες εμπειρίες, τα τρωτά σημεία και τις ανάγκες προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών.

11. Ανάπτυξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών ένταξης. Θα πρέπει να αναπτυχθούν μακροπρόθεσμες στρατηγικές ένταξης για να διασφαλιστεί η συνέχεια της στήριξης και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών και των νεαρών ενηλίκων. Οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει να συνδυάζουν πρόσβαση σε πληροφορίες, στήριξη σε επίπεδο κοινότητας και μηχανισμούς συμμετοχής, και μπορούν να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- προσβάσιμα, πολύγλωσσα εργαλεία πληροφόρησης σχετικά με τη στέγαση, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τα δικαιώματα·
- προγράμματα κοινοτικής καθοδήγησης ή συνοδείας για τη στήριξη της διοικητικής πλοήγησης και της κοινωνικής ένταξης·
- μηχανισμούς ευαισθητοποίησης και προσέγγισης για τη διασφάλιση της έγκαιρης πρόσβασης σε πληροφορίες και υπηρεσίες,
- ευκαιρίες συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένων συμβουλευτικών ή γνωμοδοτικών φορέων που επιτρέπουν σε ασυνόδευτα παιδιά και νεαρούς ενήλικες να συμβάλλουν στον σχεδιασμό μέτρων ένταξης·
- πρωτοβουλίες για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση των διακρίσεων
- πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες και συνδρομή σχετικά με τη διαμονή, τα έγγραφα και τα δικαιώματα.
- για νεαρούς ενήλικες ηλικίας 18 ετών και άνω, υποστηριζόμενες και εθελοντικές δίοδοι προς την απασχόληση, ενσωματωμένες στο πλαίσιο μέτρων μετάβασης στην ενηλικίωση και μετέπειτα φροντίδας, και ευθυγραμμισμένες με τις εκπαιδευτικές προτεραιότητες

8. Συμπέρασμα

Τα ευρήματα της παρούσας τοπικής έκθεσης υπογραμμίζουν ένα σύνθετο και συχνά κατακερματισμένο τοπίο προστασίας για τους ασυνόδετους ανηλίκους στον Πειραιά, όπου σημαντικές προσπάθειες από δομές, ΜΚΟ και μεμονωμένους επαγγελματίες συνυπάρχουν με συστημικά κενά που συνεχίζουν να αφήνουν πολλά δικαιώματα των παιδιών ανεκπλήρωτα. Ενώ οι άμεσες ανάγκες των ανηλίκων – στέγαση, βασική ιατρική περίθαλψη, νομική συμβουλευτική – καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό, το σύστημα δυσκολεύεται να εξασφαλίσει συνέχεια, σταθερότητα και ουσιαστική ένταξη, ιδίως καθώς τα παιδιά μεταβαίνουν στην ενηλικίωση.

Οι μαρτυρίες των ανηλίκων υπογραμμίζουν τόσο την ανθεκτικότητά τους όσο και την επισφάλεια που χαρακτηρίζει το ταξίδι τους. Οι εμπειρίες τους στα κέντρα υποδοχής στα νησιά υποδηλώνουν σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Αν και οι εμπειρίες τους στον Πειραιά είναι ασφαλέστερες, οι λεπτές μορφές διακρίσεων στους δημόσιους χώρους και τα σχολεία συνεχίζουν να εμποδίζουν την πλήρη ένταξη και να ενισχύουν τα συναισθήματα της διαφορετικότητας. Η ψυχολογική υποστήριξη – αν και αναγνωρίζεται ως απαραίτητη – παραμένει ανεπαρκής, με πολύ λίγους εξειδικευμένους επαγγελματίες και χωρίς εγγυημένη συνέχεια της φροντίδας.

Η εκπαίδευση αναδεικνύεται ως ένας τομέας ευκαιριών αλλά και αποκλεισμού: ενώ πολλοί ανήλικοι εκτιμούν τη σχολική εκπαίδευση και επωφελούνται από τα μαθήματα γλώσσας και τους υποστηρικτικούς δασκάλους, τα συστημικά εμπόδια υπονομεύουν τη συνεπή φοίτηση και την εκπαιδευτική πρόοδο.

Οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών συνάδουν στενά με τις αφηγήσεις των παιδιών, ενισχύοντας την άποψη ότι η νομική ανασφάλεια, η αστάθεια της στέγασης, οι ευπάθειες στην ψυχική υγεία και οι περιορισμένες προοπτικές απασχόλησης είναι οι πιο κρίσιμες προκλήσεις. Η απότομη διακοπή των υπηρεσιών στέγασης και υποστήριξης με την επίτευξη της ενηλικίωσης ωθεί τους νέους ενήλικες στην αστεγία, την επισφαλή εργασία και/ή την περιθωριοποίηση. Παρά την αφοσιωμένη εργασία των εντεταλμένων επιτροπείας, κοινωνικών λειτουργών και λοιπών επαγγελματιών η αποτελεσματικότητα του συστήματος υπονομεύεται. Σε δημοτικό επίπεδο, παρά ορισμένες θετικές πρωτοβουλίες, ο ρόλος των τοπικών αρχών παραμένει περιορισμένος και σε μεγάλο βαθμό μη θεσμοθετημένος. Η απουσία μιας σταθερής δημοτικής δομής για την ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων περιορίζει την ικανότητα της πόλης να ανταποκρίνεται προληπτικά στις ανάγκες των ασυνόδετων ανηλίκων και να συντονίζει τους πολλαπλούς εμπλεκόμενους φορείς.

Το σύστημα καταφέρνει να προσφέρει βραχυπρόθεσμη ασφάλεια, αλλά δεν επιτρέπει στους ανηλίκους να χτίσουν μια αυτόνομη και αξιοπρεπή ζωή καθώς πλησιάζουν στην ενηλικίωση. Οι ευκαιρίες ένταξης παραμένουν περιορισμένες, κατακερματισμένες και άνισα κατανεμημένες μεταξύ των οργανισμών, με αποτέλεσμα οι πορείες τους να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την τύχη, την ατομική πρωτοβουλία του προσωπικού και τα προσωρινά προγράμματα, παρά από συνεκτικές πολιτικές βασισμένες στα δικαιώματα.

Τα ευρήματα της παρούσας έκθεσης υποδεικνύουν την ανάγκη για στρατηγική μετατόπιση από την αντιδραστική προστασία προς τη δομημένη ένταξη. Αντιμετωπίζοντας τις

συστημικές ελλείψεις που έχουν εντοπιστεί, ο Πειραιάς μπορεί να προχωρήσει προς ένα μοντέλο προστασίας που υποστηρίζει την άμεση και μακροπρόθεσμη ευημερία, την ένταξη, την αυτονομία και την ισότιμη συμμετοχή στη ζωή της πόλης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Πίνακας 1 Βασικές πληροφορίες για τον γενικό πληθυσμό και τον πληθυσμό που προέρχεται από οικογένειες μεταναστών στην πόλη.

Βασικές πληροφορίες σχετικά με τον γενικό πληθυσμό και τον πληθυσμό που προέρχεται από οικογένειες μεταναστών στη χώρα και την πόλη										
Αριθμός / %	Αριθμός / % από το 2020, 21, 22, 23, 24 (εάν υπάρχει)					N ή % από το 2024 (ή το τελευταίο διαθέσιμο έτος) επιλέξτε ένα και να είστε συνεπείς μεταξύ των στηλών				
	συνολικός αριθμός					φύλο (Α/Γ)	Ηλικιακές ομάδες	χώρα καταγωγής (πρώτο 5, ποσοστό)	ομιλούμενες γλώσσες (κορυφαία 5, ποσοστό)	
	2020	2021	2022	2023	2024	2024				
ΣΥΝΟΛΟ επίπεδο χώρας										

Αριθμός και ποσοστό γεννημένων στο εξωτερικό με προσφυγικό /μεταναστευτικό υπόβαθρο επίπεδο χώρας	508.452 πολίτες τρίτων χωρών, μεταξύ των οποίων δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και 32.647 αιτούντες άσυλο.	693.517 πολίτες τρίτων χωρών, 59.216 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και 32.647 αιτούντες άσυλο	472.213 πολίτες τρίτων χωρών, 61.097 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και 15.785 αιτούντες άσυλο	468.038 πολίτες τρίτων χωρών, 52484 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και 32.900 αιτούντες άσυλο	528.679 πολίτες τρίτων χωρών, 83.895 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, 27.206 αιτούντες άσυλο			Πληθυσμός μεταναστών : (Αλβανία, Κίνα, Πακιστάν, Γεωργία, Μπαγκλαντές) Αιτούντες άσυλο: (Συρία, Αφγανιστάν, Αίγυπτος, Τουρκία, Παλαιστίνη)	
Αριθμός γενικών τοπικό επίπεδο									
Αριθμός και ποσοστό γεννημένων στο εξωτερικό με προσφυγικό /μεταναστευτικό υπόβαθρο σε τοπικό επίπεδο	20.897 αιτούντες άσυλο (0,6%)		2.429 αιτούντες άσυλο (0,06 %)	3.903 αιτούντες άσυλο (0,10%)	3.012 αιτούντες άσυλο				
<i>4.2 Ασυνόδευτοι ανήλικοι</i>									
ΣΥΝΟΛΟ ΑΑ. - χώρα ¹			2573	1987	2414	89%Μ, 11% Φ	15% & It; 15 ΕΤΩΝ	45% Αίγυπτος, 16% ΣΥΡΙΑ, 16% ΣΟΜΑΛΙΑ, 10% ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ, 9% ΑΛΛΟ, 3% ΠΑΚΙΣΤΑΝ	61% ΑΡΑΒΙΚΑ, 16% ΣΟΜΑΛΙΑ, 10% ΦΑΡΣΙ, 3% ΟΥΡΝΤΟ Υ, 9% ΑΛΛΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΑΑ - τοποθεσία			>1404	>960	>1119				

Πίνακας 2. Χαρτογράφηση διαύλων γλωσσών, θεσμικών οργάνων, υπηρεσιών και προσλήψεων

Χαρτογράφηση	
<p>Χαρτογράφηση γλωσσών: απαριθμήστε τις κύριες γλώσσες των προσφύγων και των ασυνόδευτων ανηλίκων στην περιοχή³⁸. Προσθέστε επιπολασμό/συχνότητα και βάλτε τα σε τάξη</p>	
<p>1 Αραβικά 2 Farsi/Dari 3 Lingala/γαλλικά 4 Αγγλικά 5 Somali</p>	
<p>Θεσμική και υπηρεσιακή χαρτογράφηση</p>	
<p>Σχετικές πολιτικές και νομικό πλαίσιο σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο που αφορούν τους ΑΑ (με περιήληψη)</p>	<p>1 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2 Ν. 4554/2018, Ν. 4636/2019, Εγκύκλιος 7/2025 3 Οδηγία της ΕΕ για τις συνθήκες υποδοχής (2013/33/ΕΕ) 4 Νόμος 4939/2022, νόμος 4960/2022 5 Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου</p>
<p>Σχετικές εθνικές, περιφερειακές, αλλά κυρίως τοπικές διοικητικές μονάδες, ενδιαφερόμενα μέρη, ΜΚΟ κ.λπ. που είναι αρμόδιες για τη στήριξη των ΑΑ.³⁹ Ο κατάλογος θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον τομέα εμπειρογνωμοσύνης, τις υπηρεσίες, τις αρμοδιότητες, τις ομάδες-στόχους κ.λπ. κάθε οργανισμού, καθώς και στοιχεία επικοινωνίας και τις διασυνδέσεις μεταξύ των διαφόρων οργανισμών. Προσθέστε αυτές τις πληροφορίες κάτω από τον πίνακα, εάν χρειάζεται περισσότερος χώρος.</p>	<p>1 Εισαγγελία Ανηλίκων Πειραιά 2 Κέντρο Ψυχικής Υγείας Πειραιά 3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Συντονιστής Εκπαίδευσης Προσφύγων) ΚΕΔΑΣΥ 4. Sports λέσχες (λέσχες ποδοσφαίρου, δημοτικά γυμναστήρια, πισίνες...) 5. Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων 6. Δομή Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Πειραιά (ΔΟΜ) 7. Εθνική Λυρική Σκηνή 8. Οργανισμός Γη 9. Πυξίδα 10. Σχολή του Φάρου 11. Α.Ο. Άγιος Δημήτριος Πειραιάς (ποδοσφαιρική ομάδα) 12. Γιόγκα και αθλητισμός με πρόσφυγες 13. Δραστηριότητες στο "Sea Days", όπου συμμετέχουν UAMs, παίζουν αθλήματα και παιχνίδια, ακούνε μουσική. Ο Δήμος προσφέρει γεύμα σε Α.Α.Μ. σε πάρκο στον Πειραιά.</p>
<p>Χαρτογράφηση διαύλων πρόσληψης: των σχετικών τοπικών φορέων (συμπεριλαμβανομένων των παρόχων κοινωνικών υπηρεσιών, των κέντρων υποδοχής, των κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης, των σχολείων), των ΜΚΟ, των τοπικών κοινοτήτων (π.χ. δημοφιλή σημεία συνάντησης ή ελεύθερου χρόνου στην πόλη), των διαύλων και των μεθόδων πρόσληψης δυνητικών συμμετεχόντων ΑΑ για ποσοτική και ποιοτική έρευνα.</p>	

³⁸ Ημερομηνίες αναφοράς των δεδομένων: 31/12/2020.2021.2022,2023,2024.

³⁹ Ο κατάλογος αυτός επιχειρεί να προβεί σε ενδεικτική και όχι εξαντλητική καταχώριση των κύριων εθνικών και ιδίως τοπικών αρχών και των ενδιαφερόμενων μερών που υποστηρίζουν τους ΑΑ στον Πειραιά. Λόγω των συχνών αλλαγών στις ΑΑ που υποστηρίζουν έργα, η καταχώριση δεν μπορεί να είναι εξαντλητική.

AA	1 Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων 2 Δίκτυο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων 3 4 5
Ενδιαφερόμενα μέρη	1 Εθνικός Μηχανισμός Ασυνόδευτων Ανηλίκων (Αρνήθηκε η συμμετοχή) 2 Δομές Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Έκτακτης Ανάγκης (άρνηση συμμετοχής - ΔΟΜ) 3 Δήμος Πειραιά 4 Κέντρο Φιλοξενίας ΑΑ, Ζεύξις Δίκτυο υπεράσπισης των δικαιωμάτων των παιδιών - (CRAN) 6. Εθνικό Δίκτυο Επιτροπείας * Guardian Metadrasi , εντεταλμένοι επιτροπείας ΑΑ που ζουν στον Πειραιά

Πίνακας 3. Τομέας υπηρεσιών, βασικοί πάροχοι και αξιολόγηση επάρκειας από τα ενδιαφερόμενα μέρη (Πειραιάς)

Τομέας υπηρεσιών	Κύριοι Πάροχοι / Ηθοποιοί	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Αξιολόγηση επάρκειας (1-5)	Ποιοτικές παρατηρήσεις
Διαμονή & Βασικές ανάγκες	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΑΡΣΙΣ, ΜΕΤΑδραση, ΠΡΑΚΣΗΣ), Ημιανεξάρτητη Κατοικία ΚΦΑΑ, Δήμος Πειραιά	Καταλύματα έκτακτης ανάγκης και ημιανεξάρτητα καταλύματα, τροφή, ρουχισμός, υγιεινή	2 – Ως επί το πλείστον επαρκής	Η παροχή στέγασης και καθημερινής φροντίδας αξιολογήθηκαν θετικά· τρόφιμα και είδη ένδυσης περιστασιακά ανεπαρκή· Η μετάβαση στην ενηλικίωση δεν υποστηρίζεται.
Επιτροπεία & Νομική υποστήριξη	Εντεταλμένοι επιτροπείας δικηγόροι ΜΚΟ (ΜΕΤΑδραση, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες)	Εκπροσώπηση σε προσωπικά/νομικά θέματα, πρόσβαση σε περιουσιακά στοιχεία, άσυλο και τεκμηρίωση	2 – Ως επί το πλείστον επαρκής	Η επιτροπεία χαιρεί ευρείας εκτίμησης· ωστόσο, περιορισμένη δωρεάν νομική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις και κατακερματισμένο πλαίσιο επιτροπείας· έλλειψη συνέχειας μετά τα 18.
Διερμηνεία & Διαμεσολάβηση	Διερμηνείς ΜΚΟ, δημοτικοί διαμεσολαβητές	Μετάφραση, άσυλο/ιατρική/εκπαιδευτική διερμηνεία	1 – Απόλυτα επαρκής	Θεωρούνται αποτελεσματικές και ουσιώδεις· διασφαλίζει την πρόσβαση σε υπηρεσίες·

				Χρειάζεται μεγαλύτερη θεσμική σταθερότητα.
Εκπαίδευση & Εκμάθηση Γλωσσών	Εκπαιδευτικοί ΜΚΟ, δημοτικά προγράμματα, δημόσια σχολεία	Μαθήματα Ελληνικών/Αγγλικών, υποστήριξη σπουδών, εγγραφή στο σχολείο	2 – Ως επί το πλείστον επαρκής	Ισχυρή συνεργασία σχολείων και ΜΚΟ· επίμονα εμπόδια για τους μεγαλύτερους σε ηλικία ανηλίκους και για όσους δεν διαθέτουν έγγραφα.
Ψυχοκοινωνική & Υποστήριξη Ψυχικής Υγείας	Ψυχολόγοι ΜΚΟ, προγράμματα περιπετειοθεραπείας, κοινωνικές υπηρεσίες	Συμβουλευτική, τραυματοθεραπεία, υπαίθριες βιωματικές παρεμβάσεις	2-3 – Εν μέρει επαρκής	Καινοτόμα προγράμματα (π.χ. Adventure Therapy) αποτελεσματικά αλλά μη βιώσιμα· έλλειψη ειδικευμένων επαγγελματιών στον τομέα του τραύματος· οι διακοπές χρηματοδότησης βλάπτουν τη συνέχεια.
Αναψυχή, Αθλητισμός & Συμμετοχή	ΜΚΟ, συμβουλευτικές επιτροπές για τη νεολαία, Δήμος	Προγράμματα για τον αθλητισμό, την τέχνη, τον πολιτισμό και τη χειραφέτηση των νέων	1-2 – Ως επί το πλείστον επαρκής	Πολύ θετικός αντίκτυπος στην ένταξη· έλλειψη σταθερών χώρων (π.χ. γυμναστήρια, χώροι τέχνης)· οι δραστηριότητες που βασίζονται σε έργα περιορίζουν τη συνοχή.
Απασχόληση & Επαγγελματικός Προσανατολισμός	Σύμβουλοι απασχόλησης ΜΚΟ, δημοτικές παραπομπές	Συμβουλευτική εργασίας, προετοιμασία βιογραφικού σημειώματος, επαγγελματικός προσανατολισμός	4 – Κυρίως ανεπαρκής	Ελάχιστες διαρθρωμένες οδοί απασχόλησης· περιορισμένη παροχή επαγγελματικών συμβουλών· απουσία σταθερών επαγγελματικών προγραμμάτων.
Ιατρική Φροντίδα & Υπηρεσίες Υγείας	Ιατρικές μονάδες ΜΚΟ, τοπικές κλινικές, δημόσια νοσοκομεία	Υγειονομικοί έλεγχοι, παραπομπές, επείγουσα και πρωτοβάθμια περίθαλψη	2 – Ως επί το πλείστον επαρκής	Γενικά προσβάσιμη μέσω ΜΚΟ· ανεπαρκείς εξειδικευμένες υπηρεσίες (π.χ. οδοντιατρικές, οπτικές)· Οι φραγμοί στο δημόσιο σύστημα εξακολουθούν να υφίστανται.
Διαχείριση υποθέσεων και ενημέρωση· Συντονισμός	ΜΚΟ, δημοτικές κοινωνικές	Παρακολούθηση μεμονωμένων υποθέσεων,	3 – Εν μέρει επαρκής	Ειδικό επαγγελματίες

	υπηρεσίες, δίκτυο επιτροπείας	διυπηρεσιακές παραπομπές, αντιμετώπιση κρίσεων		αλλά κατακερματισμένος συντονισμός· έλλειψη ενοποιημένου πλαισίου ή κοινής βάσης δεδομένων· αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων.
Λειτουργίες δημοτικού συντονισμού	Δήμος Πειραιά, Κέντρο Διάσωσης Μεταναστών	Συνηγορία, ευαισθητοποίηση του κοινού, διευκόλυνση της συνεργασίας	4 – Ως επί το πλείστον ανεπαρκής	Ο ρόλος του δήμου είναι άτυπος και εξαρτάται από τα έργα· απουσία μόνιμου μηχανισμού προστασίας των παιδιών.